

Utredning – taxekonstruktion för alkohol- och tobaksområdet

Göteborgs stad, Miljöförvaltningen

17 oktober 2024

Building a better
working world

Slutsats och rekommendationer

Nedan framgår EYs sammanfattande slutsatser. EY inleder med att kort återge våra slutsatser från uppdragets genomförande och därefter finns våra rekommendationer utifrån genomförd utredning i sammandrag.

Slutsatser

- Taxorna tycks ha mindre acceptans i Göteborg än i jämförelsekommunerna

Taxans konstruktion och avgiftsnivåerna förefaller vara föremål för ifrågasättanden i större utsträckning i Göteborg än i de kommuner som ingått i jämförelsen. Flertalet av de övriga kommunerna pekar på en grundläggande förståelse och acceptans för taxan, både dess konstruktion och avgifternas nivåer. I ett antal av jämförelsekommunerna har taxan också relativt nyligen setts över och höjts, utöver vad som är mer årlig indexuppräknings, och detta utan större reaktioner från berört näringsliv. De framhålls i flera av kommunerna att fokus inte ligger på taxan utan på att arbeta med övriga aspekter som påverkar kundnöjdhet främst information, kompetens och tillgänglighet.

- Utmaning att jämföra handläggningstider

Det finns olikheter i de genomsnittliga handläggningstiderna i kommunerna. Jämförelser försvåras dock av ett antal omständigheter. Ibland saknas det systemstöd för att ta fram jämförbara underlag och behovet av manuell handpåläggning i många kommuner medför risk för diskrepans i underlagen.

Det är också svårt att identifiera vart i processerna en specifik kommun är mer eller mindre effektiv. I flera kommuner saknas underlag för att ta fram dessa uppgifter. Vidare lyfts av en del kommuner risken att bristande rutiner kring rent systemtekniska funktioner ytterligare försvårar möjligheterna att få "korrekta" och jämförbara uppgifter.

Mot denna bakgrund bedömer vi att det finns en uppenbar risk att statistik grundade på olika underlag sprids mellan kommuner och leder till missvisande jämförelser och slutsatser. Försiktighet bör således iaktas vid jämförelser i detta avseende.

- Utvecklingsarbetet har utvecklingspotential

Utmaningen i kommunerna är hur man kan underlätta för företagen att göra rätt från början och därmed påverka den del av handläggningstiden som avser kompletteringsfasen. Kommunerna arbetar med denna fråga främst genom utvecklingsarbete kring e-tjänster. Detta är positivt. Vi noterar dock att kommunerna endast i liten omfattning nämner andra åtgärder för att korta kompletteringsfasen. Här finns enligt vår mening ytterligare utvecklingspotential. En enkel åtgärd kan till exempel vara att arbeta med korta kompletteringsfrister för att hela tiden aktivt driva processen framåt.

- Framgångsfaktorn är tillgänglighet

Att tidigt i processen få en handläggare som går igenom ansökan och tar in kompletteringar omgående är väldigt väsentligt. Detta bidrar också till en löpande dialog och kontakt med en handläggare som känner ärendet och kunden, något som lyfts som positivt både från kommuner och näringsliv samt återspeglas i NKI-resultaten. I detta avseende har Göteborg ett fortsatt arbete framför sig.

Slutsats och rekommendationer (forts.)

- Övergripande mål för ekonomistyrningen snarare än detaljkunskap försvårar jämförelser

En generell iakttagelse är att underlag från kommunerna, både i skrift och muntligt vid intervjuerna, endast översiktligt och mer generellt beskriver vilka kostnader som taxan respektive kommunbidraget är tänkt att täcka. Många kommuner beskriver i stället en verksamhet som sedan länge i stor utsträckning finansierats via taxor och där "kalibreringen" av avgiftsnivåerna handlar om att anpassa taxan till rådande kostnadsläge och möta ett övergripande mål om avgiftsfinansiering. Också detta är en faktor som försvårar för kommunerna att jämföra sig med varandra och som bör beaktas vid jämförelser.

- Inga anmärkningsvärda skillnader i taxenivåer men Göteborg ligger inte i topp

Nivåerna i nuvarande taxan, främst för alkohol, är relativt låga i Göteborg. Det kan hanteras genom att höja avgifterna. I detta avseende är det emellertid ytterst en fråga om politiskt viljeinriktning kring grad av skattefinansiering av aktuell verksamhet. Ska inte avgifter tas ut för de arbetsmoment där det är möjligt att avgiftsfinansiera måste det dock finnas förståelse för att ökad kommunbidragsfinansiering krävs.

Rekommendation

- Nuvarande taxa bygger på den konstruktion som beskrivs nedan som alternativ nummer två i avsnitt 3. Det är en vanlig och vedertagen modell. Tillståndsenheten har genomgått flera organisatoriska förändringar som medfört personalomsättning och erfarenhetsbortfall. Vår bedömning är att organisationen inte är mogen att genomföra en större förändring av taxekonstruktion i dess nuvarande läge och rekommenderas därför att behålla nuvarande taxekonstruktion. Vår bedömning är vidare att en förändrad taxekonstruktion inte är lösningen på tillståndsenhetens utmaningar. Det påbörjade utvecklingsarbetet behöver få tid att bli klart och fokus här bör vara att hitta en balans mellan rättssäker handläggning och kundnöjdhet, inte själva konstruktionen för avgiftsuttag. Intervjuade representanter för näringslivet framhåller att det främst är handläggningen och tillgänglighet/kontakterna som måste fungera bättre, inte att avgifterna nödvändigtvis måste sänkas eller i övrigt förändras.

Göteborg den 17 oktober 2024

Johanna Rössberger
Konsult och projektansvarig
Ernst & Young AB

Jan Darrell
Konsult och specialist
Ernst & Young AB

Albin Oskarsson
Konsult
Ernst & Young AB

Mikaela Gretzer
Kvalitetssäkrare
Ernst & Young AB

Innehållsförteckning

01

● Bakgrund och uppdrag, s. 5

02

● Omvärldsjämförelse, s. 7

03

● Alternativa taxekonstruktioner, s. 19

B1

● Gällande rätt och nuläge, s. 30

B2

● Sammanställning av uppgifter från kommunerna, s. 34

B3

● Källförteckning, s. 60

1

Bakgrund och uppdrag

I detta kapitel redovisas uppdraget och dess bakgrund så som det beskrivits i förfrågningsunderlaget. Metod för uppdragets genomförande redovisas också i korthet.

Bakgrund

Kommunen har enligt alkohol- och tobakslagstiftningarna och kommunallagen rätt att ta ut avgifter för prövning av ansökan om tillstånd (ansökningsavgift) och för den löpande tillsynen (tillsynsavgift).

Miljöförvaltningen har i underlag för uppdraget angivit att dess verksamhet inom prövning och tillsyn på alkohol- och tobaksområdet idag är underfinansierad. För att intäktsfinansieringen ska motsvara verksamhetens kostnader, samt att de olika avgifterna i taxan bättre ska spegla faktiskt nedlagd tid och kostnad för de olika arbetsmomenten som utförs inom tillsyn och prövning, så bedömer miljöförvaltningen att det finns ett behov av att ta fram en ny taxekonstruktion för alkohol- och tobaksområdet.

Den nya taxekonstruktionen ska ligga till grund för framtagandet av nya avgifter och en ny taxa.

Uppdrag

Uppdraget innebär att utreda förutsättningarna för att kunna ta fram en tydlig och rättvis taxekonstruktion.

Uppdraget ska ge ett underlag för politikens beslut om grad av avgiftsfinansiering. Ny taxekonstruktion ska vidare ligga till grund för framtagande av nya avgifter och en ny taxa.

Uppdraget ska innehålla en omvärldsbevakning av sju kommuner och besvara ett antal frågeställningar, bl.a. avseende handläggningstider, avgiftsnivåer, aktuella taxekonstruktioner och NKI-resultat för verksamheterna.

Omvärldsbevakningen ska sedan ligga till grund för redovisning och analys av för- och nackdelar med olika taxekonstruktioner.

Uppdraget ska mynna ut i rekommendation på modell, eller modeller, på taxekonstruktion som är bäst för förvaltningen.

Avgränsning

Uppdraget är avgränsat till att utreda förutsättningarna och ge underlag. Detta innebär att slutliga bedömningar, värderingar och beslut fattas av uppdragsgivaren.

Metod

Uppdraget har inkluderat dokumentstudier, genomgång av relevant lagstiftning, en omvärldsjämförelse och intervjuer.

Relevant lagstiftning och en nulägesbeskrivning redovisas i bilaga 1.

Omvärldsbevakningen har genomförts genom utskick av en skriftlig förfrågan till Stockholms stad, Malmö stad, Uppsala kommun, Umeå kommun, Helsingborgs stad, Kungsbacka kommun och Partille kommun (nedan benämnda utan angivelse av dess fullständiga kommun-/stadsbeteckning).

Urval av jämförelsekommuner har gjorts i samråd med uppdragsgivaren.

Göteborgs Stad har mottagit samma skriftliga förfrågan och frågor som de andra jämförelsekommunerna.

En redogörelse för samtliga kommuners respektive svar återges i bilaga 2.

Utöver inhämtande av skriftligt underlag från jämförelsekommunerna har intervjuer genomförts med företrädare för respektive stad/kommun.

Intervju har också gjorts med Falu kommun, som nyligen antagit en ny taxekonstruktion, samt med företrädare för näringslivet för att inkludera deras perspektiv.

Kommunerna har fått möjlighet att faktagranska rapporten. Källförteckning återfinns i bilaga 3.

2 Omvärldsjämförelse

Nedan redovisas, inom ett antal områden, våra samlade iakttagelser från omvärldsjämförelsen.

Jämförelsen inkluderar ett antal kommuner, en referensgrupp av företagare samt en utblick i landet.

Omvärldsbevakningen har genomförts genom utskick av en skriftlig förfrågan till Stockholm, Malmö, Uppsala, Umeå, Helsingborg, Kungsbacka och Partille kommuner.

Frågorna som skickats ut har gällt följande områden.

Organisation

Kommunerna har fått svara på frågor kring sin organisations utformning och storlek, både kopplat till antal anställda, antal tillsynsobjekt och antal inkomna ansökningar av ett urval av ärendetyper.

Handläggningstider

Kommunerna har fått svara på frågor avseende handläggningstiden för ett antal olika tillståndstyper. Kommunerna har så långt det är möjligt fått redovisa handläggningstiden för de olika faser som finns i processen.

Taxekonstruktion och avgifter

Kommunerna har fått frågor om sin konstruktion, hur man fakturerar, hur man beräknar sina avgifter, vilket underlag man har för beräkningen samt om man gjort några revideringar av sina taxor nyligen och i så fall vad som föranlett ändringen. Kommunerna har också ombetts att redovisa om kostnader finansieras av kommunbidrag.

Ekonomi

Kommunerna har fått att ange hur stor det av dess kostnader som täcktes av taxan föregående år (det vill säga 2023). Frågor har också ställts om förändring över tid kopplat till kostnadstäckningsgrad. Slutligen har också efterfrågats om budgeterad kostnad för prövning av tillståndsansökningar respektive tillsyn finansieras av ansökningsavgifter respektive tillsynsavgifter.

NKI (Nöjd kund index)

Kommunerna har givits möjlighet att ge sin bild av orsak till de NKI-resultat som respektive kommun har.

Begränsningar och begrepp

Vi kan konstatera att kommunerna i olika utsträckning haft möjlighet att svara på frågorna. Statistik och underlag finns i varierande utsträckning. Det är främst frågor avseende ekonomi och handläggningstider där svar i delar inte kunnat lämnas av kommunerna. Respektive kommuns svar finns redovisade i bilaga 2.

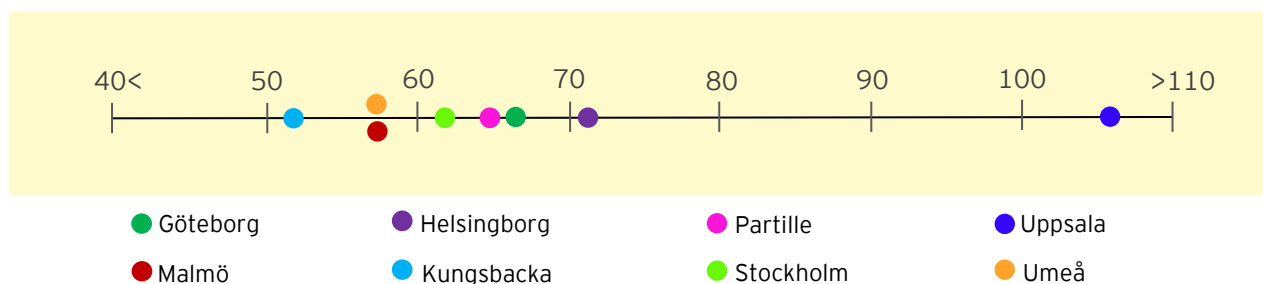
Vi har valt att avgränsa jämförelserna ovan till ett antal ärendetyper; stadigvarande och tillfälligt serveringstillstånd till allmänheten samt stadigvarande försäljningstillstånd av tobak. När vi nedan anger stadigvarande och/eller tillfälligt serveringstillstånd är det alltså till allmänheten som avses.

Begreppet ansökningsavgift används för den avgift som avser ansökan prövning av tillstånd till aktuella ärendetyper. Tillsynsavgift är den avgift som utgår för tillsynen av dessa.

Organisation och omfattning

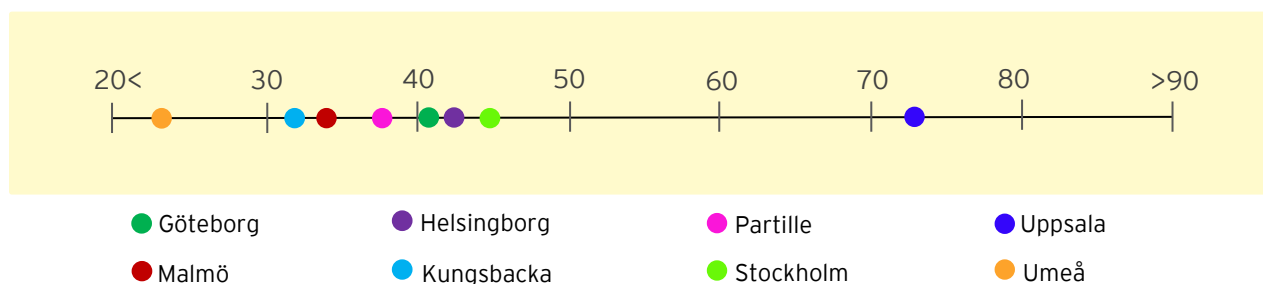
De aktuella jämförelsekommunerna varierar i storlek med allt från 40 000 till 900 000 invånare. Kommunernas verksamheter för hantering av prövning och tillsyn inom alkohol- och tobaksområdet varierar, både när det kommer till antal anställda och antal tillsynsobjekt. Figuren nedan redogör för hur många tillsynsobjekt per anställd som finns i respektive jämförelsekommun. Här kan konstateras att Göteborg ligger i det övre skiktet.

Antal tillsynsobjekt (serveringstillstånd och försäljningstillstånd av tobak) per anställd

Tabell 1: Illustration över respektive kommuns totala antal tillsynsobjekt (serveringstillstånd och försäljningstillstånd) per anställd.

Antal tillsynsobjekt (serveringstillstånd) per anställd

Tabell 2: Illustration över respektive kommuns antal tillsynsobjekt (enbart serveringstillstånd) per anställd.

Av de inkluderade kommunerna är det tre kommuner som har sin organisation förlagd under socialnämnd eller motsvarande och fem kommuner som är placerade under miljönämnd eller motsvarande.

I någon kommun, där aktuell verksamhet ligger under socialnämnden, beskrivs en större frihet med en sådan placering jämfört med en verksamhet placerad under miljönämnd. Kommunen lyfter risken att alkohol- och tobakstillsynen i för stor utsträckning jämförs med miljötillsynen utan att hänsyn tas till dess olikheter. I en annan kommun, där verksamheten ligger under miljönämnd, beskrivs å andra sidan upplevda fördelar med att arbeta på en förvaltning som delvis har samma tillsynsobjekt.

I intervju med representanter för näringslivet i Göteborg lyfts en upplevd försämring efter att tillståndsenheten i Göteborg förflyttades till miljö- och klimatnämnden. Det beskrivs att personalomsättningen på tillståndsenheten ökade efter flytten. Något som medfört en antal negativa effekter. Svårigheter att komma i kontakt med handläggare, bristande kontinuitet kopplat till handläggare i pågående ärenden och längre handläggningstider; för att nämna några.

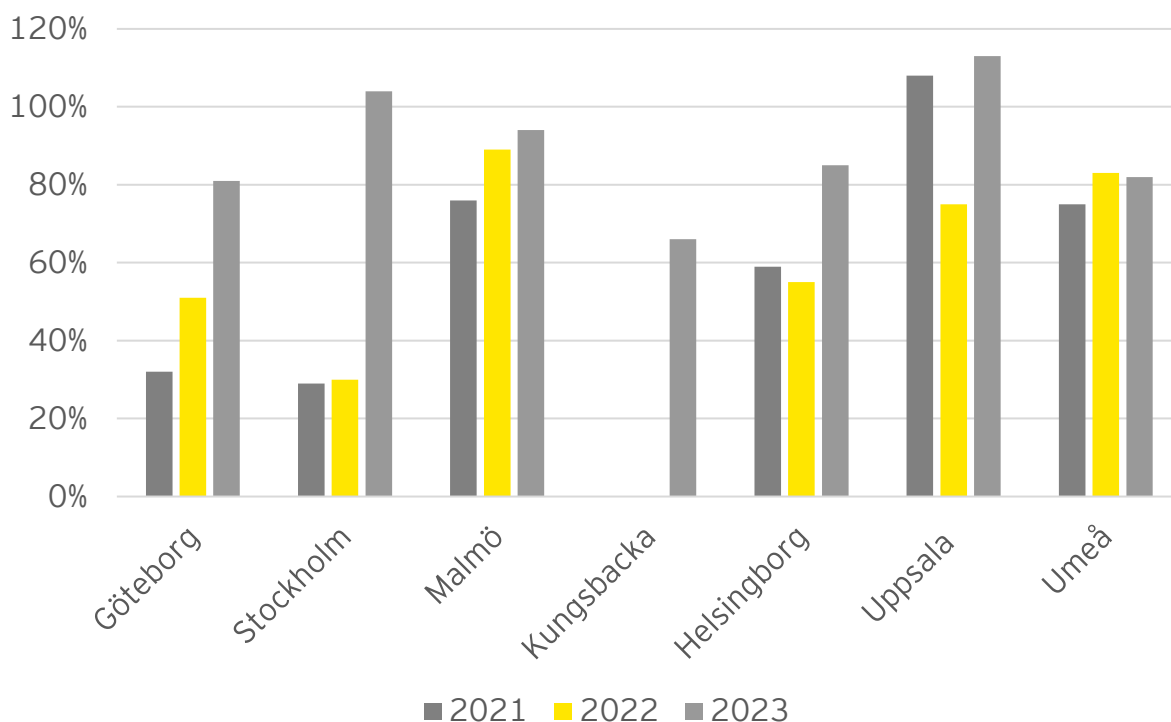
Ekonomi

Vi kan konstatera att det i flertalet av kommunerna finns mer eller mindre tydligt uttryckta politiska intentioner att verksamheten för prövning och tillsyn av alkohol- och tobaksområdet ska finansieras via taxor. I några kommuner finns också, mer eller mindre uttryckligen formulerat, en tanke om att vardera delar inom verksamhetens ansvarsområden som utgångspunkt ska bära sina egna kostnader. I andra kommuner lyfts i stället perspektivet att se hela verksamheten som en enhet vars totala kostnader i möjligaste mån ska täckas av avgifter. Ingen av jämförelsekommunerna har inkommit med underlag som visar om, eller i vilken utsträckning, prövnings- respektive tillsynsavgifterna finansierar sig själva eller varandra.

En generell iakttagelse är också att underlag från kommunerna, både i skrift och muntligt vid intervjuerna, endast översiktligt och mer generellt beskriver vilka kostnader som taxan respektive kommunbidraget är tänkt att täcka. Många kommuner beskriver i stället en verksamhet som sedan länge i stor utsträckning finansierats via taxor och där "kalibreringen" av avgiftsnivåerna handlar om att anpassa taxan till rådande kostnadsläge och möta ett övergripande mål om avgiftsfinansiering.

Över tid finns det utmaningar att titta historiskt på kostnadstäckningsgraden. Kommuner lyfter här "Corona-effekter" som den främsta förklaringen till detta. Olika kommuner gick i olika stor utsträckning in och beslutade om att "pausa" avgiftsuttag under pandemin vilket naturligt påverkade nivån på behovet av kommunbidrag/skattefinansiering. Ett antal kommuner lyfter också att man inte är vana vid att analysera sina intäkter och kostnader utifrån detta begrepp. Upplevelsen i en del kommuner är att begreppet kostnadstäckning som sådant är "nytt" och därför delvis också svårt att både applicera och tolka.

Kostnadstäckningsgrad i %

Tabell 3: Presentation över jämförelsekommunernas kostnadstäckningsgrad de senaste tre åren. Att kostnadstäckningsgraden i Uppsala är högre än 100% beror på en periodiseringseffekt i förhållande till tidigare år. Med anledning av att tillståndsenheten i Partille startades 1/7 2023 finns inga uppgifter avseende kostnadstäckningsbidraget för ett helt verksamhetsår.

I flertalet kommuner beskrivs kommunbidraget mer som ett generellt kostnadstäckningsbidrag än ett bidrag avsett att finansiera någon specifik och på förhand beslutad kostnad/aktivitet. Den differens som uppstår mellan verksamhetens intäkter och dess kostnader, både relaterat till den avgiftsfinansierade verksamheten och den icke avgiftsfinansierade, är det som kommunbidraget finansierar.

Några kommuner har nämnt specifika kostnader som exkluderade från taxefinansiering.

- ▶ Tillsyn av rökfria miljöer
- ▶ Information och rådgivning
- ▶ OH-kostnader avseende högre chefer
- ▶ Kostnader för personals deltagande i kommunövergripande aktiviteter
- ▶ Kostnader för handläggning av klagomål eller tips som inte kräver någon handläggning
- ▶ Kostnader för överklaganden av nämndens eller en överinstans beslut samt yttranden i överklaganden ärenden

Motiveringen till exkluderingen av kostnader från kostnadsunderlaget skiljer sig åt. Ibland handlar det om skälighetsavvägningar; vad man anser orimligt att belasta taxekollektivet med. Ibland är bedömningen att det finns kostnader som inte får finansieras via taxan, såsom tillsyn kopplad till rökfria miljöer.

En avslutande kommentar relaterat till iakttagelserna kring kostnadstäckningsgrad är att resultaten i detta avseende måste läsas med förståelse för att redovisningen delvis grundar sig på olika underlag i olika kommuner. Resultatet speglar dock på ett översiktligt sätt nivån på fördelningen av intäkter från avgifter respektive kommunbidrag.

I detta avsnitt redovisas iakttagelser för stadigvarande och tillfälligt serveringstillstånd (alkohol) samt stadigvarande försäljningstillstånd (tobak). Vidare redovisas ett antal övriga observationer från jämförelsen av kommunernas olika taxekonstruktioner som vi bedömer intressanta att lyfta fram utifrån uppdragets syfte.

Prövning av tillstånd

I samtliga kommuner är det fasta avgifter för prövningar, oavsett om det avser stadigvarande eller tillfälliga tillstånd och/eller om det avser alkohol eller tobak.

I sex kommuner anges avgiften som ett belopp, i två kommuner som tid och då kompletterat av ett beräknat pris för en arbetstimme. Samtliga kommuner använder förskottsbetalning för avgifterna.

I två kommuner (Stockholm och Uppsala) ingår kunskapsprov i ansökningsavgiften. I sex kommuner debiteras avgift separat för detta. Olika delar i vad som ingår i avgiften gör jämförelsen delvis haltande.

Av tabellen nedan framgår att skillnaden mellan lägsta ansökningsavgift (Malmö) och högsta ansökningsavgift (Umeå) för stadigvarande serveringstillstånd är ca 5 000 kr.

För Göteborgs del ligger avgifter för alkohol lågt i relation till övriga kommuner i jämförelsen.

När kommunerna beskriver hur man landat in i kostnaden för respektive ärendetyp beskrivs olika modeller. Någon kommun uppger att man gjort omvärldsanalyser och landat i vad man bedömer vara skäliga belopp, någon kommun har utifrån tillgänglig statistik och dialog i arbetsgruppen om tidsåtgång landat i ett rimligt genomsnittspris för handläggningen av specifika ärendetyper.

Ingen kommun fakturerar faktiskt nedlagd tid. Två kommuner (Partille och Kungsbacka) har dock en möjlighet att tilläggsfakturera om tidsåtgången kraftigt överstiger, för ärendetypen, beräknad genomsnittlig tidsåtgång. Ett antal kommuner har i taxan skrivit in en möjlighet till nedsättning av avgiften i ett enskilt fall om det finns särskilda skäl.

	Stadigvarande	Tillfälligt	Tobak
Göteborg	10 440 kr	3 910 / 5 220 kr	10 500 kr
Stockholm	12 000 kr	4 000 / 5 000 kr	9 500 kr
Malmö	10 000 kr	3 100 / 4 900 kr	9 500 / 10 000 kr
Kungsbacka	10 timmar (14 360 kr)	6 timmar (8 616 kr)	9 timmar (12 924 kr) / 10 timmar (14 360 kr)
Partille	10 timmar (13 920 kr)	6 timmar (8 352 kr)	9 timmar (12 528 kr) / 10 timmar (13 920 kr)
Helsingborg	12 100 kr	3 700 / 6 400 kr	9 700 / 11 300 kr
Umeå	15 080 kr	6 960 / 5 800 kr	9 280 kr
Uppsala	12 000 kr	3 000 / 4 000 kr	8 000 kr

Tabell 4: Sammanställning över ansökningsavgifterna för stadigvarande serveringstillstånd, tillfälliga serveringstillstånd samt stadigvarande försäljningstillstånd av tobak. Malmö och Helsingborgs kommuner har två avgifter för försäljningstillståndet av tobak. En avgift för detaljhandel och en för partihandel.

Restaurang med en alkoholomsättning på 3,5 mnkr

- Göteborg: 15 010 kr
- Stockholm: 15 500 kr
- Malmö: 17 600 kr
- Kungsbacka: 22 976 kr
- Partille: 22 272 kr
- Umeå: 19 720 kr

Nattklubb med en alkoholomsättning på 6,5 mnkr

- Göteborg: 26 750 kr
- Stockholm: 35 500 kr
- Malmö: 29 600 kr
- Kungsbacka: 31 592 kr
- Partille: 30 624 kr
- Umeå: 27 840 kr

Tabell 5: Exempel på tillsynsavgifter för de kommuner som har en rörlig avgift som baseras på tillståndshavarnas omsättning av alkohol. Uppsala och Helsingborg har en rörlig avgift baserad på mängden inköp av alkohol omvandlat till 100% ren alkohol och krogens serveringstider, därav exkluderas de därför från jämförelsen.

Tillsyn - alkohol

Kommunernas olika konstruktion för avgift avseende tillsyn varierar i större utsträckning än avseende ansökningsavgifter. Hur modeller för tillsynsavgifter är utformade skiljer sig också åt beroende på om tillsynen avser stadigvarande eller tillfälliga tillstånd.

Avseende stadigvarande tillstånd har samtliga kommuner, förutom Uppsala, en modell bestående av två delar, en fast "grundavgift" och en rörlig avgift.

Storleken på den rörliga avgiftsdelen beror i kommunerna på olika faktorer, exempelvis följande.

- ▶ Omsättning alkohol enligt restaurangrapport¹
- ▶ Inköpt volym av olika alkoholhaltiga drycker (öl, vin och starksprit) enligt restaurangrapport

Fördelen med en rörlig avgift baserad på företagets omsättning beskrivs vara att det blir transparent och förutsägbart för krögare att räkna ut. Omsättning som fördelningsnyckel är också det som anges vara det minst tidskrävande för kommunen som inte behöver göra någon ytterligare beräkning eller handpåläggning för att fastslå avgiften.

Flera kommuner nämner dock att omsättning som fördelningsnyckel har sina brister. Risken att denna konstruktion kan slå fel gentemot "finkrogar" som serverar dyrare viner men som generellt är lågriskobjekt i relation till nattklubbar som serverar mycket, men billigare alkohol, är det som särskilt lyfts.

Viljan att uppnå "rättvisare" avgifter mer anpassade till det tillsynsbehov som aktuell verksamhet kräver är också grunden till valet av andra fördelningsnycklar såsom volym av olika alkoholslag.

I fem kommuner finns en tredje del i taxan som utgörs av ett eventuellt påslag/tillägg vid en sen stängningstid. Orsaken till detta anges vara att sena stängningstider per definition är en riskfaktor som genererar ett utökat tillsynsbehov. En högre avgift bedöms härmed motiverat.

Tilläggsavgiften i landets tre största städer för den senast tillåtna stängningstiden är 7 500 kr för Malmö, 9 130 för Göteborg och 10 000 kr för Stockholm.

¹ Ett av Folkhälsomyndighetens uppdrag är att föra statistik över verksamhet enligt alkohollagen (2010:1622). För att kunna göra det tar myndigheten in uppgifter från tillståndshavare av stadigvarande serveringstillstånd (restaurangrapport).

I jämförelsekommunerna varierar den fasta tillsynsavgiften mellan 1 960 kr och 5 800 kr. Göteborg har den lägsta fasta tillsynsavgiften bland jämförelsekommunerna på 1 960 kr. Umeå har två olika fasta tillsynsavgifter som baseras på serveringstid, där den högsta avgiften är 5 800 kr.

I samtliga kommuner faktureras tillsynen i "förskott", det vill säga faktureringen sker i början av det år som tillsynen genomförs men ofta - avseende den rörliga delen - baserat på underlag (omsättningen) från året innan.

Tillsyn - tobak

I samtliga kommuner består tillsynsavgiften för försäljningstillståndet tobak av ett fast belopp som, faktureras i förskott. Två av kommunerna (Malmö och Helsingborg) har olika tillsynsavgiften för detalj- respektive partiförsäljning av tobak.

Kommunernas tillsynsavgifter för tobak varierar mellan 4 060 och 7 600 kr. Göteborg ligger i denna jämförelse relativt högt.

Tillsynsavgifter - Tobak	
Göteborg	7 500 kr
Stockholm	6 000 kr
Kungsbacka	7 180 kr
Partille	6 960 kr
Umeå	4 060 kr
Uppsala	5 000 kr

Tabell 6: Sammanställning över respektive kommuns tillsynsavgifter för försäljningstillstånd av tobak.

Tillsynsavgifter - detalj- respektive partihandel		
	Detaljhandel	Partihandel
Malmö	6 000 kr	7 000 kr
Helsingborg	6 400 kr	7 600 kr

Tabell 7: Sammanställning två kommuner som har delat upp tillsynsavgifterna för försäljningstillståndet av tobak mellan detalj- respektive partihandel.

Övrigt avseende taxekonstruktionerna

Övrigt som framkommit i omvärldsbevakningen är att samtliga kommuner utgår från tre möjliga kunskapsprovstillfällen innan det krävs en "nyansökan"². I vissa kommuner erbjuds en reducerad avgift i dessa fall med motiveringen att delar av prövningen ju inte behöver göras om. Flertalet av kommunerna i jämförelsen fakturerar separat för kunskapsprov men det finns också kommuner där kunskapsprov ingår i ansökningsavgiften.

För verksamheter med ett stadigvarande serverings- eller försäljningstillstånd är det inte ovanligt att det händer saker som föranleder en ändringsanmälan. Hur detta hanteras varierar relativt mycket mellan kommunerna. I någon kommun ingår ändringsanmälningar i tillsynen men i flertalet kommuner initieras ett nytt ärende och avgift utgår. Avgiften för ändringsärenden är i flertalet kommuner differentierad beroende på ärendetyp och relaterad till hur tidsdrivande utredning som krävs.

Det förekommer också att avgift tas ut vid påminnelser om att inkomma med kompletteringar kopplat till behov av ändringar och/eller inlämning av restaurangrapport. I ett antal kommuner finns det möjlighet enligt taxan att debitera fast tillsynsavgift inklusive eventuella påminnelseavgifter samt maximalt belopp för den rörliga delen i tillsynsavgiften om restaurangrapport inte lämnas in efter en andra påminnelse.

I intervju med krögare framkommer vidare att vissa kommuner erbjuder "förutsatta/villkorade" tillstånd. Vid ansökan om stadigvarande serveringstillstånd kan krögare exempelvis få ansökan beviljad under förutsättningen att det kommer finnas ett färdigt kök när restaurangen väl öppnar. Att erbjuda "förutsatta" tillstånd beskrivs bidra till ökad säkerhet för krögarna utan att detta innebär någon risk utifrån den sociala skyddsaspekten.

Vad gäller tillsynen av tobak förekommer det att någon kommun har en rabatt på tillsynen som baseras på antalet produkter tillståndshavaren säljer. Arbetssättet beskrivs främja service gentemot tillståndshavarna och motiveras också av att antalet produkter inte driver kostnader för tillståndsenheten som motiverar fullt uttag per produkt.

2 av Föreskrifter om ändring i Folkhälsomyndighetens föreskrifter (FoHMFS 2014:7) om kunskapsprov; (HSLF-FS 2020:77) 3 § 2 st framgår att "Inom ramen för en och samma ansökan ska sökande få möjlighet att genomföra ett prov och två omprov."

Vad gäller handläggningstid för beslut i ett ärende om serveringstillstånd och försäljningstillstånd finns i respektive förordning kopplad till aktuell lagstiftning en lagstadgad tidsfrist att förhålla sig till; fyra månader från det att en fullständig ansökan har inkommit till kommunen. Omvärldsjämförelsen visar att handläggningstiderna varierar mellan kommunerna och mellan olika ärendetyper men att kommunerna håller sig inom den lagstadgade tidsfristen.

Handläggningstider kopplat till prövningar kan beskrivas bestå av tre faser. Den första fasen utgörs av den tid som löper från det att en ansökan inkommer till dess att den gått igenom och kompletteringar begärs. Fas nummer två kan benämnas kompletteringsfasen och utgörs av tiden från det att ansökan gått igenom och begäran om kompletteringar skickats till dess att ärendet är komplett. Den tredje och sista fasen avser tiden från det att det finns en komplett ansökan till dess att beslut fattas.

Vi kan konstatera att kommunerna i varierande grad aktivt arbetar med statistik för handläggningstider för olika ärendetyper, särskilt inte nedbrutet i de olika faserna i processen. Endast ett fåtal kommuner har levererat underlag för tidsåtgång för de olika faserna och därför redovisas inte detta särskilt här.

Utifrån de underlag vi fått in från jämförelsekommunerna kan slutsatsen dras att handläggningstiderna, dvs genomsnittlig handläggningstid för ett ärende inkluderande samtliga faser i processen, skiljer sig ganska mycket åt mellan kommunerna.

▪ Stadigvarande serveringstillstånd till allmänheten: 9-19 veckor

Göteborg, Stockholm, Partille redovisar här de längre genomsnittliga handläggningstiderna, över 15 veckor. Helsingborg och Malmö är de två kommuner med kortast genomsnittlig handläggningstid, drygt 9 veckor. Uppsala har redovisat ca 12 veckor genomsnittlig handläggningstid och Kungsbacka har uppgivit att handläggningstiden ligger mellan 8-24 veckor, uppskattningsvis i snitt 13 veckor. Umeå har svarat att man inte mäter handläggningstider men att deras ligger på max fyra månader (ca 17 veckor) i de allra flesta fall.

▪ Tillfälliga serveringstillstånd till allmänheten: 2-ca 9 veckor

Göteborg och Partille är de två kommuner som redovisar längst handläggningstider. Kungsbacka och Stockholm i de kommuner som redovisar kortast. Övriga kommuner ligger kring 4-5 veckor. Umeå mäter inte genomsnittlig handläggningstid.

I detta sammanhang, både avseende stadigvarande och tillfälliga serveringstillstånd, förtjänar att lyftas att underlagen för Stockholm är hämtade från ett protokoll från en JO-tillsyn (Dnr 2198-2024) i vilket redovisas genomsnittlig handläggningstid för avslutade ärenden under året. Detta i syfte att skapa en så relevant jämförelse som möjligt. De ursprungligen inlämnade uppgifterna från Stockholm grundade sig på medelvärdet för inkomna ärenden, en uppgift deras verksamhetssystem enkelt kan ta fram. Eftersom ett sådant medelvärde inkluderar ansökningar som återtagits och ärenden som inte prövats i sak blir den genomsnittliga handläggningstiden avsevärt mycket kortare än uppgifter avseende avslutade ärenden.

Vidare bör noteras att Malmö, vid beräkningen av sin genomsnittliga handläggningstid exkluderat ett fåtal ärenden med väldigt lång handläggningstid. Detta utifrån att det legat extraordinära anledningar till dessa förlängningar som bedömts ge ett felaktigt värde på genomsnittlig handläggningstid.

▪ Försäljningstillstånd tobak: 4-ca 17 veckor

Uppgifterna här är väldigt ungefärliga. Umeå mäter inte detta men uppskattar att man i de allra flesta fall ligger på max 17 veckor och Kungsbacka uppger ett spann om 8-24 veckor. Partille anger 11 veckor medan Göteborg, Helsingborg och Malmö alla redovisar ca 8-9 veckor. Uppsala är den kommun som redovisar kortast genomsnittlig handläggningstid, 4 veckor. Stockholm har inkommit med underlag som visar på en handläggningstid om drygt 4 veckor men då ska beaktas att detta är uppgift från systemet och inte från JO-protokollet.

Vi måste i detta sammanhang lyfta att jämförelser av handläggningstider ska göras med försiktighet. Orsakerna till detta är flera. Som redovisats ovan har kommunerna olika verksamhetssystem och olika arbetssätt som påverkar möjligheterna att utan omfattande extra handpåläggning ta fram statistik. Rutiner för hur man arbetar med ett ärende påverkar självklart men också mer administrativa rutiner för när och hur man registrerar olika moment kan inverka på det statistiska utfallet.

Utöver själva handläggningstiden som sådan är det av intresse att lyfta de resonemang som förs fram kring utmaningar kopplat till arbete med ärenden och handläggningstiderna.

I intervjuer framkommer samstämmigt att det är den andra delen av prövningsprocessen, kompletteringsfasen, som driver tid. Kommunerna beskriver att denna fas är den som är svårast för kommunerna att råda över. Arbete pågår med olika sätt att underlätta för företagarna att inkomma med så kompletta ansökningar som möjligt redan från början. Främst beskrivs arbete med att bygga e-tjänster som underlättar för företagarna att göra rätt och som förhindrar att man kan göra fel. Kommunerna är positiva till att arbeta med denna typ av effektiviseringsåtgärder men lyfter att ansvaret under denna fas också ligger hos företagarna.

I detta avseende lyfts i intervjuer med företrädare för näringslivet i Göteborg att man ser en positiv utveckling i staden kopplat till denna del av processen.

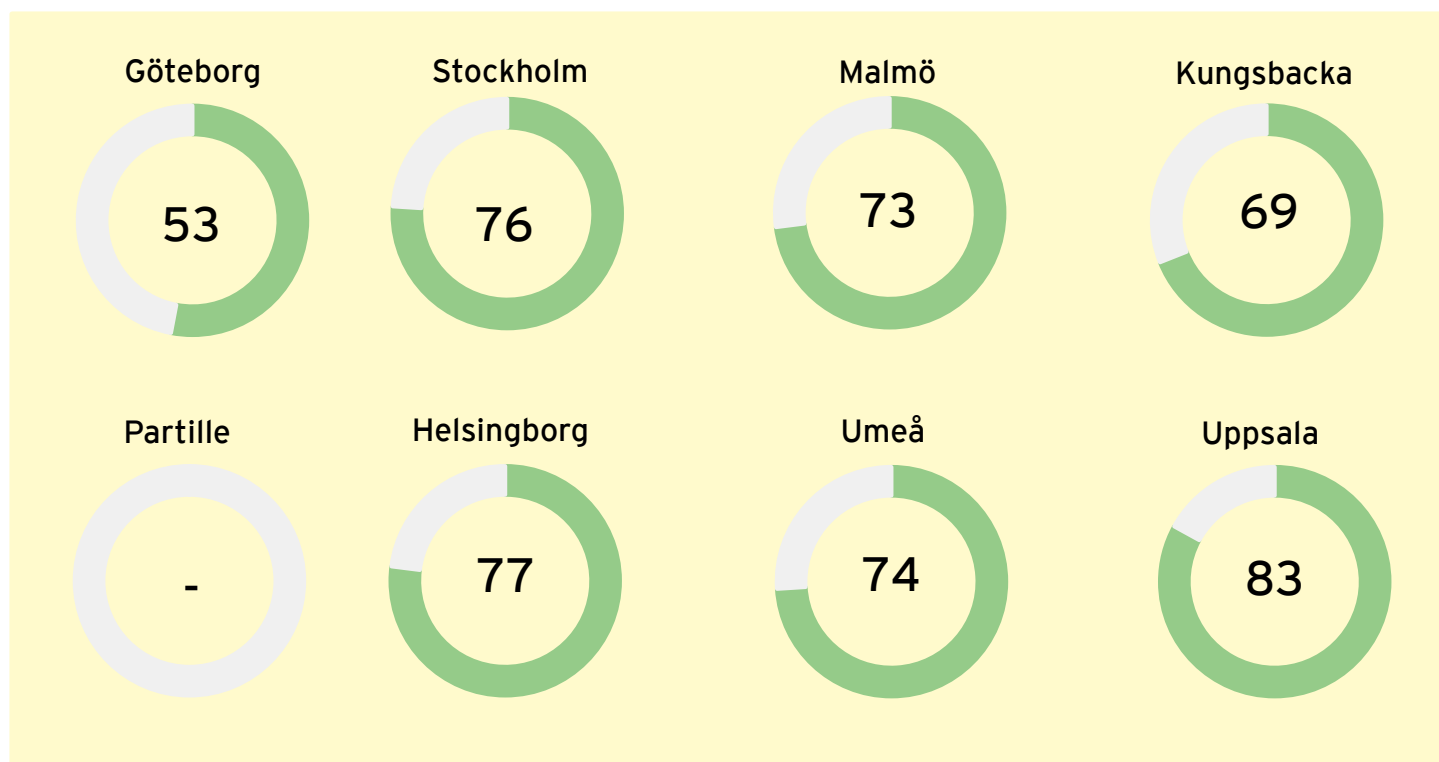
Utöver e-tjänster kopplat till ansökningsförfarandet lyfts också i intervjuer utvecklingsarbete kopplat till olika remissorgan, bl.a. utveckling av integrationer mellan kommuner och myndigheter i syfte att effektivisera informationsutbytet. Ett flertal kommuner har integrerat sina system med Folkhälsomyndigheten så att de kan exportera restaurangrapporter på egen hand och undvika detta moment i processen.

Framgångsfaktorer i övrigt som lyfts av både kommuner och företrädare för näringslivet är tillgänglighet. Att tidigt i processen tilldelas en handläggare som kan gå igenom ansökan och påbörja inhämtandet av erforderliga kompletteringar omgående beskrivs som en framgångsfaktor. Möjligheten att ha en löpande dialog och kontakt med en person/handläggare som känner ärendet är också en omständighet som lyfts som avgörande för en effektiv handläggning.

I Göteborg uppmärksammar krögare att det kan vara svårt att få kontakt med tillståndsenheten och att få en och samma handläggare under hela ärendegången. Nya och oerfarna handläggare lyfts också som orsaker till brister kopplat till ärendehandläggningen.

Kompletteringsfasen är den fas som av kommunerna lyfts som den mest tidsdrivande och också den fas där kommunerna inte helt kan påverka tiden. Kommunerna beskriver att det trots insatser för att underlätta för företagen att göra rätt så blir det fel. Samtidigt som kommunerna lägger ansvaret till del på företagarna så lyfter företrädare för näringslivet i Göteborg att det inte sällan är under denna fas som företagarna upplever att det är kommunen som försinkar processen genom att inte begära kompletteringar omgående.

Vad gäller den tredje fasen påverkas längden på denna främst av hur delegation och rutiner kring beslutsfattande ser ut. Delegationen skiljer sig åt i de olika kommunerna men ingen av jämförelsekommunerna lyfter att denna fas är någon "tidstjuv" och delegation och rutiner för kvalitetssäkring bedöms av samtliga intervjuade lämpliga och adekvata.

Tabell 8: Illustration över respektive kommuns senaste resultat från NKI. Resultatet är från år 2023. Partille har angett att de saknar tillräckligt med tillförlitlig data för att arbeta med NKI resultatet.

Av SKR:s slutrapport³ över företagsklimatet 2023 framgår av resultatet från den insiktsundersökningen NKI, Nöjd kund index, för serveringstillstånd. Det framgår av rapporten att det är inom detta område i Insikt där det är störst skillnad mellan de tre största städerna i Sverige. Stockholm har ett NKI på 76 och Malmö 73. I botten på rankingen återfinns Göteborg med 53.

En intressant jämförelse här är motsvarande ranking för livsmedelskontrollen där Stockholm har 78, Malmö 79 och Göteborg 74.

Av SKR:s slutrapport lyfts att information blivit allt viktigare för företagarnas helhetsbedömning. Detta bekräftas av vad som framkommit i jämförelseanalysen. Också kompetens och effektivitet lyfts fram. Att tilldela ärenden en utpekad handläggare tidigt i processen för att effektivisera hanteringen och att enklare frågor hanteras av kontaktcenter för att möjliggöra att kompetens och tid finns för de mer komplicerade frågorna är några av de åtgärder som lyfts fram som åtgärder som bidragit positivt till kommunernas NKI-resultat.

Vid intervjuer lyfts, oaktat bra eller dåligt eget NKI-resultat, att resultaten måste läsas med beaktande av den kontext kommunen befinner sig i. Resultaten ger en fingervisning och kommunerna tycker det är ett värdefullt underlag men inte hela sanningen. Bland annat lyfts av flera kommuner att ett eller flera enskilda ärenden som uppmärksammas i media kan påverka resultaten oproportionerligt mycket. Kommunerna lyfter vidare att deras bild är att fritextsvaren ofta är det som ger kommunerna den bästa vägledningen kring utvecklingsområden.

Från kommunerna inom Göteborgsregionen lyfts att Göteborgs resultat bör läsas utifrån de förändringar som verksamheten genomgått senaste åren och de konsekvenser dessa haft för verksamhetens möjligheter att arbeta effektivt med utvecklings- och kvalitetsarbete.

3 <https://skr.se/download/18.25c8360218f2907c24620fa/1714398574061/OJ-Foretagsklimat-2023-sluttrapport-2.pdf>.

3

Alternativa taxekonstruktioner

I nedan kapitel redovisas ett antal alternativa modeller för taxekonstruktion inklusive en analys av för- och nackdelar med respektive förslag.

Uppdraget går ut på att redovisa ett antal alternativa modeller för taxekonstruktion. Modellerna ska redovisa konsekvenser både för företagarna, förvaltningen och staden. Konsekvenser som ska beaktas är för företagarna främst ekonomiska men också konsekvenser kopplat till kundnöjdhet utifrån tydlighet, transparens, förståelse och acceptans. För förvaltning och stad avser det främst att redovisa konsekvenserna kopplat till ekonomi, finansiering samt modellens effekter på behovet av kommunbidragsfinansiering. Hur de olika förslagen förhåller sig till regelverket, mer på ett övergripande plan, inkluderas också.

Samtliga dessa faktorer påverkar varandra. Konsekvenser och effekter kan därför inte redovisas isolerat. På nedan sidor kommer fyra alternativa konstruktioner att beskrivas. För- och nackdelar samt faktorer som kan vara både utmaningar och möjligheter redovisas översiktligt för respektive alternativ modell.

Konstruktionerna beskrivs utifrån prövning och tillsyn av stadigvarande serveringstillstånd eftersom det är denna taxa som innefattar samtliga de delar som modellerna avser att lyfta olika aspekter kring. Resonemangen kan, i den mån möjligt utifrån typ av ärende, appliceras på övriga delar av taxekonstruktionerna inom aktuellt uppdrag.

Inför redogörelsen finns det ett par saker som bör nämnas för en ökad förståelse kring resonemangen.

När vi i nedan redovisning av alternativa konstruktioner för taxan analyserar hur vald konstruktion påverkar behovet av kommunbidrag är detta utifrån ett scenario där utgångspunkten är full avgiftstäckning för de delar av verksamheten som kan täckas av avgifter. Att det finns kostnader i verksamheten som alltid, oaktat taxekonstruktion, behöver finansieras med kommunbidrag/skattemedel är en annan sak och inget som hanteras inom ramen för nedan analys av olika taxekonstruktioner effekt på behovet av kommunbidrag.

När det kommer till konstruktioner för tillsynsavgiften kan det också vara av betydelse att ha kännedom om ett antal begrepp. Tillsynen brukar indelas i inre och yttre tillsyn. Den är oftast den yttre tillsynen som är den som gemene man tänker på när man pratar om tillsyn. Den yttre tillsynen är den tillsyn som tillståndsenheten gör genom de besök som görs på krogar, restauranger m.m. Den inre tillsynen är mindre allmänt känd. Vid den inre tillsynen görs kontroller i olika register (Skatteverket, Polisen, Kronofogden) för att säkerställa en bibehållen lämplighet att inneha aktuellt tillstånd. Ett tredje begrepp är förebyggande tillsyn. Detta begrepp är luddigare och innefattar delvis olika saker i olika kommuner. Det kan avse informations- och utbildningsinsatser.

På följande sidor kommer fyra alternativa taxekonstruktioner att redovisas.

- Fasta avgifter
- En kombination av en fast och en rörlig avgift samt en eventuell tilläggsavgift
- En kombination av en fast avgift och en rörlig avgift baserad på faktiskt nedlagd tid
- Riskklassmodell

För varje alternativ redovisas fördelar, nackdelar samt andra konsekvenser.

En taxekonstruktion skulle kunna grunda sig i fasta, mer eller mindre, schabloniserade avgifter för såväl prövning som tillsyn. I taxan kan dessa avgifter antingen redovisas som fasta belopp eller med angivande av en uppskattad tidsåtgång i kombination med ett angivet timpris. Bägge dessa modeller innebär i realiteten samma sak, dvs ett fast belopp för den specifika åtgärden oaktat om denna avser prövning eller tillsyn. Lagstiftaren har, särskilt tydligt gällande tillsynen, uttryckt att tanken inte är att avgifterna ska motsvara faktisk kostnad i det enskilda fallet och att schabloner är tillåtna. Något hinder för en modell av detta slag finns således inte.

Fördelen för företagen med en modell som bygger på fasta belopp för såväl prövning som tillsyn är att det är enkelt för företagen att beräkna kostnaden för tillståndet och tillsynen och också enkelt för staden/förvaltningen att beräkna sina intäkter.

En modell med fasta belopp som inte beror på någon varierande faktor riskerar dock att slå orättvist mellan olika stora företag. Konsekvensen av detta är att det som en konstruktion av detta slag vinner i tydlighet riskerar modeller av detta slag att förlora i förståelse och acceptans.

I detta avseende saknar det betydelse om det finns en "transparens" kring timpris och/eller tidsåtgång. För att en taxa enligt denna konstruktion ska bidra till kundnöjdhet genom tydlighet, transparens, förståelse och acceptans ställs det höga krav på informationsinsatser kopplat till lagstiftningens intention och syfte.

Det kan inte heller uteslutas att en modell av detta slag, i enskilda fall, skulle leda till orealistiska resultat och därmed strida mot gällande praxis kring avgiftsuttag. Till del kan denna risk, och också risken för bristande acceptans för taxan som sådan, undvikas genom generellt lägre avgifter. Detta förutsätter då en högre grad av kommunbidragsfinansiering. Kommunbidraget kan i dessa fall inte begränsas till de delar av verksamheten som inte ska täckas av taxan utan behöver delvis också finansiera det område där staden valt bort möjligheten att taxefinansiera sin verksamhet. Den taxefinansierade verksamheten är ju lagstadgad och därmed inte "valfri". I den mån avgifter sätts ner måste således kostnaderna täckas av kommunbidrag.

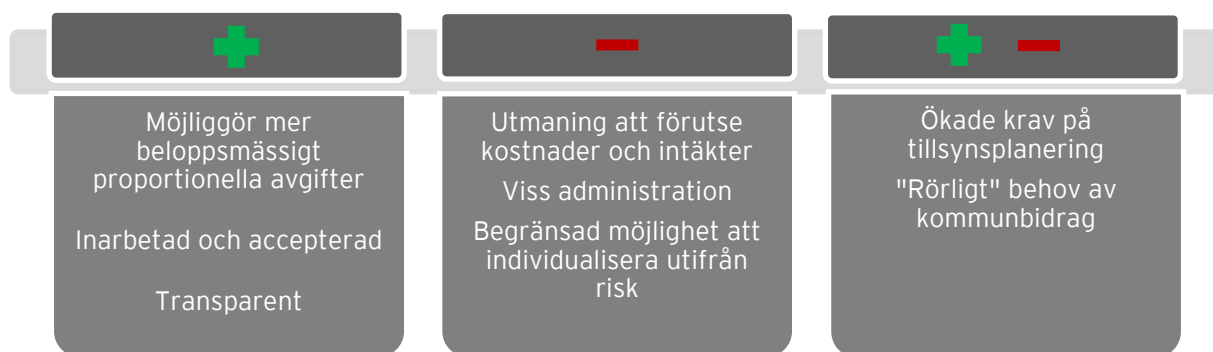
En kombination av en fast och en rörlig avgift samt en eventuell tilläggsavgift

03

Denna modell/konstruktion är sannolikt den vanligast förekommande idag. Konstruktionen innebär en fast avgift för prövning (antingen med angivande av ett belopp eller en tidsåtgång i kombination med ett timpris). Tillsynsavgiften har en fast årlig tillsynsavgift, vanligen relativt modest, som sedan kompletteras av en rörlig tillsynsavgift.

Den rörliga tillsynsavgiften kan grunda sig på olika faktorer, fördelningsnycklar, till exempel omsättning enligt restaurangrapport eller inköpta volymer av olika alkoholslag. Syftet med den rörliga delen är, oaktat vilken "fördelningsnyckel" som används, att skapa en skälig och rättvis taxa för respektive enskild företagare.

Inte sällan kompletteras en sådan här modell med en tilläggsavgift kopplad till restaurangens öppettider. Motiveringen för detta är att verksamheter som har sena öppettider generellt kräver mer tillsyn och därmed driver kostnader i större utsträckning än verksamheter med tidigare stängningstider.

De ekonomiska konsekvenserna för företagarna med en sådan här modell varierar alltså beroende på ett antal olika faktorer. I grunden finns en ambition att kostnaden för företagaren ska motsvara den arbetsinsats och de kostnader som olika typer av företag genererar.

Vanligast är att det utgår från omsättningen enligt restaurangrapporten. Detta är en modell som utifrån sin konstruktion och den omständighet att den är allmänt vedertagen ger en transparens och tydlighet vilket i sin tur kan bidra positivt till acceptansen.

En modell av detta slag är i linje med lagstiftarens intentioner. Avgiften måste inte motsvara faktisk kostnad och schabloner är tillåtna. En modell med en kombination av fast och rörlig del enligt ovan beskrivet möter på ett modellartat sätt lagstiftarens intentioner utgångspunkter. Men det finns utmaningar.

En utmaning, och kanske nackdel, med denna konstruktion är att schabloniserade modeller alltid riskerar att i enskilda fall slå "fel". I omvärldsanalysen har bland annat lyfts att en modell som endast tar hänsyn till omsättning kan medföra att en "finkrog" som säljer dyra viner riskerar oproportionerligt höga avgifter jämfört med en nattklubb som säljer billigt öl. Detta särskilt som behovet av tillsyn generellt sett är högre och driver mer tid på sistnämnda.

En kombination av en fast och en rörlig avgift samt en eventuell tilläggsavgift (forts.)

03

En av jämförelsekommunerna har för att komma till rätta med denna typ av "orättvisa" effekt valt att basera den rörliga delen på volym av olika alkoholslag. Kommunen upplever att modellen i sig ger ett "rättvisare" utfall. Trots detta har kommunen beslutat att revidera sin konstruktion. Skälet till detta uppges vara att konstruktionen upplevts tidsdrivande och komplicerad för förvaltningen att tillämpa. Konstruktionen har också av företagarna upplevts svår att tolka och förutse utfallet av.

Med ovan resonemang kan konstateras att, oaktat modell, medför schabloner alltid i någon mån att millimetterrättvisa inte uppnås. Detta är emellertid inte heller lagstiftarens intention. Så länge avgifterna följer en självkostnadsprincip på ett mer övergripande plan och inte ger oskäliga resultat i enskilda fall finns inget att invända mot denna konstruktion.

En modell som bygger på rörliga parametrar medför större utmaningar att prognostisera intäkterna. Detta tillsammans med den omständighet att schabloniserade beräkningar i viss mån medför viss försiktighet i avgiftsnivåerna som sådana, för att inte riskera oskäliga effekter och också för höga avgifter, ställer krav på en aktivare dialog kring nivå på kommunbidragsfinansieringen. Förvaltningens kostym är inte lika flexibel som underlaget för avgiftsnivåerna och kommunbidrag måste i viss mån tjäna som en garant för en kvalitativ prövning och tillsyn.

En kombination av en fast avgift och en rörlig avgift baserad på faktiskt nedlagd tid

03

Denna modell/konstruktion bygger, i likhet med föregående modeller, på en fast avgift för prövning samt en fast grundavgift för tillsynen. I likhet med övriga konstruktioner är den fasta tillsynsavgiften tänkt att täcka kostnader för den inre tillsynen och viss mån också den förebyggande tillsynen.

Den yttre tillsynen, tillsynsbesöken, utgår en rörlig avgift beräknad genom att handläggningstiden för tillsyn multipliceras med en timtaxa. För tillsyn under kvällar, helger och helgdagar tas en avgift ut med 1,5 gånger timtaxan. Själva tillsynsbesöket får max uppgå till två timmar. Tillsynsfrekvensen fastställs i tillsynsplan. Utöver denna planerade tillsyn utgår en tilläggsavgift för extra tillsyn på förekommen anledning. Avgift för extra tillsyn beräknas utifrån faktiskt nedlagd tid multiplicerat med timtaxan.

När extra tillsyn, utöver den planerade, inleds meddelas tillståndshavaren skriftligt om detta.

En modell av detta slag lyfts ofta som en motsats till en taxekonstruktion som bygger på schabloner. Detta är dock en sanning med modifikation eftersom det endast är en del av avgiften som grundar sig på faktiskt nedlagd tid. Dessutom grundar sig timtaxan i någon mån på schabloner.

Fördelen med denna modell är att den av företagarna kan uppfattas mer transparent. Genom att avgiften tydligare är kopplad till utförd insats, och känslan därmed blir att man får något för den avgift man erlägger, kan också konstruktionen bidra till en ökad acceptans för taxan. Möjligheten att genom skötsamhet också begränsa nivån på tillsynsavgiften kan också lyftas som en positiv faktor med denna modell.

Nackdelen med denna konstruktion, både för företagen och staden, är att det är svårt att förutse vilken kostnaden för tillsynen kommer bli. Nackdelen i detta avseende är störst för staden som har att dimensionera en tillsynsorganisation.

Behovet av kommunbidragsfinansiering blir med denna konstruktion "rörligt" i den mening att det behöver finnas en dialog och en förståelse för att verksamheten inte riktigt äger att styra utfallet av sin budget.

En kombination av en fast avgift och en rörlig avgift baserad på faktiskt nedlagd tid (forts.)

03

En modell enligt nu beskrivna innebär ett ökat behov av administration. Det ställer krav på stöd för tidredovisning och dialog med företagarna i de fall extra tillsyn krävs. Det finns med denna modell också en ökad risk för kundförluster eftersom debitering, i vart fall avseende extra tillsyn, måste ske i efterskott.

Rimligheten i att uteblivna intäkter från extra tillsyn finansieras av skattekollektivet är en omständighet att beakta.

Eftersom kännedom om tillsynsplanen är en förutsättning för företagarna att kunna beräkna sin avgift ställer denna konstruktion större krav på en tydlig och transparent tillsynsplanering.

Slutligen kan nämnas att två av jämförelsekommunerna, Partille och Kungsbacka, har inskrivet möjlighet att tilläggsfakturera för faktiskt nedlagd tid för det fall ett ärende driver avsevärt mycket mer tid än den i taxan fastslagna schabloniserade tiden för aktuell åtgärd. Detta både avseende prövnings- och tillsynsavgiften som bägge är redovisade utifrån en schabloniserad tidsåtgång. Detta är inte en modell enligt den konstruktion som beskrivits ovan. Om den beskrivna modellen innebär att det ska löna sig att göra rätt så innebär denna modell snarare att det ska straffa sig att göra fel. En modell med "strafftillägg" möjliggör ett större ägandeskap av kostnadstäckningsgrad för verksamheten än en modell som belönar skötsamhet. En aspekt som behöver tas i beaktan inför ett beslut om taxekonstruktion.

Lagstiftarens har i förarbeten uttalat att den avgift som tas ut för tillsyn förutsätts beräknas efter schablon och inte efter antal tillsynstillfällen som kommunen finner erforderligt i varje särskilt fall. Det uttalas dock att detta inte hindrar en uppdelning på olika avgiftsklasser med hänsyn till det varierande behov av tillsyn som kan föreligga för olika typer av serveringsställen. Att i en taxekonstruktion, i syfte att skapa rättvisande fördelning av avgifterna, bygga in moment av faktiskt nedlagd tid förefaller inte strida mot lagstiftarens intentioner eller praxis på området.

Denna konstruktion/modell grundar sig på en fast avgift för prövning. Konstruktionen för finansieringen av den årliga tillsynen bygger på en fast grundavgift och en rörlig del för den årliga tillsynen som baseras på en riskklass, i stället för som i övriga modeller på omsättning eller faktiskt nedlagd tid.

Riskklassen bestäms utifrån ett antal faktorer. De olika faktorerna ger ett visst antal riskpoäng. Summan av riskpoängen medför en tillhörighet till en riskklass. Vilken riskklass man hamnar i styr sedan både tillsynsavgiften och antalet tillsynsbesök.

En konstruktion enligt ovan införde nyligen Falu kommun samt övriga sex kommuner i den gemensamma nämnden. Taxan trädde i kraft den 1 april 2024. Effekterna av konstruktionen är därför för tidiga att uttala sig om. I den riskklassmodell som Falu kommun beslutat om är det fem olika faktorerna (riskfaktorer): servering, serveringstid, omsättning av alkohol, verksamhetsinriktning och efterlevnad av lagar och regler som poängsätts och tillsammans medför tillhörighet till en riskklass. Möjligheten att påverka riskklassstillhörighet är begränsad till möjligheten att "förbättra" sig en riskklass uppåt i strukturen.

Risikfaktor	Risikpoäng
Servering	
Slutet sällskap	0
Allmänheten	10
Serveringstid	
- 23:00	0
23:00 - 01:00	10
01:00 -	20
Omsättning alkoholdrycker (kronor)	
- 250 000	0
250 001 - 1 000 000	5
1 000 001 - 3 000 000	10
3 000 001 -	15
Verksamhetsinriktning	
Mat	0
Nöje	10
Efterlevnad	
God efterlevnad	-10
Normalläge	0
Uppföljande tillsyn	5
Sanktion	10

Tabell över riskfaktorerna

Tabeller är hämtade från Falu kommun hemsida⁴och beskriver hur riskpoäng fördelas och påverkar riskklass samt också hur riskklassstillhörighet påverkar antalet tillsynsbesök och den rörliga avgiften.

Enligt kommunens egna uppgifter baseras den nya konstruktionen på principen att det ska löna sig att göra rätt. En tillståndshavare med god efterlevnad ska "belastas" med färre tillsynsbesök och en lägre taxa. Om man däremot har betydande brister som gör att en uppföljande tillsyn behöver göras, eller om man meddelas en sanktion (erinran eller varning) ska detta få motsatt effekt.

Risikpoäng	Risikklass	Antal tillsynsbesök	Fast tillsynsavgift (kronor)	Rörlig tillsynsavgift (kronor)
0-5	0	Minst 1 gång per år	1 800	1 400
10-15	1	Minst 1 gång per år	1 800	2 200
20-25	2	Minst 2 gånger per år	1 800	6 000
30-35	3	Minst 3 gånger per år	1 800	11 900
40-45	4	Minst 4 gånger per år	1 800	19 100
50-55	5	Minst 5 gånger per år	1 800	28 700
60-65	6	Minst 6 gånger per år	1 800	39 300

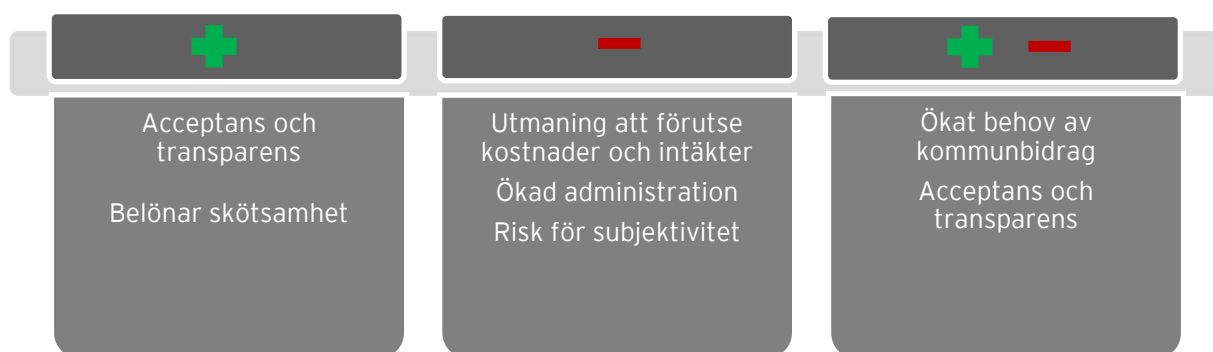
Tabell över riskklass, tillsynsbesök och belopp

4 <https://www.falun.se/jobb--foretagande/tillstand-regler-och-tillsyn/serveringstillstand-for-alkohol/tillsynsavgift-for-serveringstillstand.html>

En modell/konstruktion av detta slag medför en hel del handpåläggning. Särskilt inför det första året med en sådan här modell är det ett omfattande arbete att "klassa" samtliga tillsynsobjekt. Varje år krävs också en utvärdering av riskklasserna. Denna utvärdering, liksom underlag från föregående år, måste vara tydlig och transparent för att inte riskera att uppfattas godtyckligt och subjektivt. Detta moment bör inte underskattas eftersom en korrekt riskklasstillhörighet är en förutsättning för korrekt avgift. Behovet av administrativt och ekonomiskt stöd i detta måste därför beaktas.

Om konstruktionen "lyckas" i ovan avseende är modellen sannolikt en sådan som vinner hos företagarna vad gäller acceptans för avgiftnivåerna. Motsatsvis; upplever företagarna att det brister i underlag för bedömningarna av riskklass, riskerar en konstruktion av detta slag att uppfattas godtycklig och därmed förlora i trovärdighet och acceptans.

En taxekonstruktion av detta slag kan om intentionen med konstruktionen - att uppmuntra företagarna att göra rätt, faller ut som önskat medföra att intäkterna från taxan minskar. Att bygga in moment av ekonomiskt incitament för den enskilde företagaren att göra rätt och få en reducerad avgift får ställas mot att modellen kan medföra en större behov av skattefinansiering.

Faktureringsstidpunkt

Avgifter kan faktureras i förskott eller i efterskott. Det vanligaste är förskottsfakturerings. Det finns ett antal skäl till att rekommendera detta.

Det minskar den administrativa belastningen att fakturera mer samlat. Risken för kundförluster minskar också. Att fakturera i efterskott för ett nekat tillstånd eller i efterskott för en tillsyn där tillståndshavaren gått i konkurs försvårar möjligheten att få betalt.

Mot förskottsbetalning brukar lyftas argumentet att företagarna kan uppleva, särskilt med tillsynsavgiften, att man betalar för något man aldrig får. Denna inställning är dock något som kan bemötas och förklaras genom tydlig information om lagstiftningens grundläggande syfte.

Beroende på taxekonstruktion kan det finnas ärendetyper eller delar av taxan om inte är möjliga att fakturera i förskott. För dessa bör då säkerställas att efterskottsfakturerings utgår enligt taxan på likvärdigt sätt.

Differentierade avgifter för olika ändringar

Ovan olika konstruktionsförslag har inte gått ner i detalj på olika ärendetyper. En del i taxan som driver en inte försumbar arbetsinsats och därmed kostnad är utredningar kopplat till olika typer av ändringar i befintliga tillstånd.

För dessa ärenden finns möjlighet att i olika stor utsträckning besluta om differentierade nivåer för olika typer av ändringar.

I en del kommuner ingår de enklare mer rutinartade i tillsynen. Det är ok men kan eventuellt öka behovet av kommunbidragsfinansiering.

Tillägg och/eller rabatter

Oaktat val av konstruktion kan de olika modellerna kompletteras eller revideras i viss utsträckning med olika mått av ris- och ros-effekter.

Att i taxan skriva in att extra avgift utgår vid påminnelser om att inkomma med kompletteringar eller om en företagare på annat sätt agerar så att avgiften i det enskilda fallet blir uppenbart oskälig är möjlig. Sistnämnda kan innebära att både ett påslag eller en rabatt utgår beroende på om avgiften i det enskilda fallet blir orimligt hög eller låg.

Ett upplägg av detta slag bör dock övervägas nogsamt eftersom det finns risk för godtycklighet i utformningen och tillämpningen av en sådan modell. Kriterierna för tillägg eller rabatter måste vara tydligt, transparent och förutsebart för att uppfylla de grundläggande kraven på en avgift.

Bilagor

Bilaga 1

Gällande rätt och nuläge

I nedan redovisas gällande rätt kopplat till avgiftsuttag inom aktuellt område, en kort historisk tillbakablick och en översiktlig beskrivning av verksamhetens nuläge.

Kort historisk tillbakablick

Den svenska alkoholpolitiken är av gammalt datum och har sin bakgrund i att alkoholkonsumtionen i perioder av den svenska historien varit mycket hög. Under början av 1900-talet kom krav från bl.a. nykterhetsrörelsen om ett totalförbud mot rusdrycker. Ransonering infördes och pågick fram till år 1955, samma år som nuvarande Systembolaget bildades. När ransoneringen upphörde skedde en kraftig uppgång av alkoholkonsumtionen, en ökning som delvis kunde hejdas genom kraftigt höjda priser.

Mot denna bakgrund antog Sveriges riksdag år 1977 under bred enighet ett samlat alkoholpolitiskt program med tonvikten på socialpolitiska insatser och ökade resurser till förebyggande åtgärder och upplysningsverksamhet. Målsättningen var att begränsa den totala, alltför höga alkoholkonsumtionen. Ny lagstiftning⁵ infördes som kom att gälla fram till år 1995 då en ny lagstiftning, i samband med Sveriges inträde i EU, trädde i kraft⁶. Denna lagstiftning gällde i sin tur fram till den 1 januari 2011 då nu aktuella alkohollag trädde i kraft. Flertalet av bestämmelserna har förts över från de gamla lagarna, men fått ett något modernare språkbruk.

Nu aktuella tobakslagstiftning⁷ trädde i dess helhet i kraft den 1 juli 2019 och ersatte då tidigare gällande tobakslag från år 1993 samt lag från år 2017 om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare⁸. Flertalet av bestämmelserna i tidigare lagstiftning kunde i sak föras över oförändrade till den nya lagen. Men det har också tillkommit ett antal nya bestämmelser för att minska bruket av tobak och för att motverka illegal handel med tobak.

Gällande rätt i korthet

Ansvar

Kommuner har ett ansvar enligt gällande alkohol- och tobakslagstiftning för att besluta om serveringstillstånd och genomföra tillsyn för att kontrollera att restauranger följer alkohollagen. Likaså ansvarar kommunen för tillsyn i butiker som säljer folköl. Kommunen har också ansvar för beslut om tillstånd för försäljning av tobak och liknande produkter och tillsyn av försäljningsställen och rökfria miljöer. Det är fullmäktige som beslutar om vilken nämnd som ska ansvara för kommunens uppgifter.

Rätt att ta ut avgift

Kommuners allmänna rätt att ta ut avgifter framgår av 2 kap. 5 § kommunallagen (2017:725), KL. Av nämnda bestämmelser framgår bl.a. att det för tjänster och nyttigheter som kommuner och landsting är skyldiga att tillhandahålla endast får tas ut avgifter om det är särskilt föreskrivet.

Av 2 kap. 6 § KL framgår att kommuner inte får ta ut högre avgifter än vad som motsvarar dess kostnader, den s.k. självkostnadsprincipen.

Enligt kommunalrättsliga grundsatser står det vidare kommunerna fritt att finansiera sin verksamhet med skattemedel.

Det är från kommunalrättslig synpunkt godtagbart att kommunerna bara tar ut avgifter för viss prövning och tillsyn under förutsättning att det finns sakliga skäl för "urvalet".

5 Lag (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m. (LTD) och lag (1977:293) om handel med drycker (LHD).

6 Alkohollagen (1994:1738) och lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m.

7 Lag (2018:2088) om tobak och liknande produkter

8 Tobakslagen (1993:581) och lagen (2017:425) om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare

9 Jfr. 2 kap. 3 § KL

Lag (2018:2088) om tobak och liknande produkter

Kommunen har enligt 8 kap. 1 § rubricerad lag en rätt att ta ut avgift för prövning av ansökan om försäljningstillstånd enligt 5 kap. 1 § enligt de grunder som beslutas av fullmäktige. Kommunen har också enligt 8 kap. 2 § samma lag en rätt att ta ut avgift för tillsyn av den som bedriver tillståndspliktig försäljning enligt 5 kap. 1 § och av den som bedriver anmälningspliktig försäljning enligt 5 kap. 14 §.

Alkohollag (2010:1622)

Kommunen har enligt 8 kap. 10 § alkohollagen rätt att ta ut avgift för prövningen enligt de grunder som beslutas av kommunfullmäktige. Kommunen får också, enligt samma lagrum, ta ut avgift för tillsyn enligt 9 kap. av den som har serveringstillstånd och av den som bedriver anmälningspliktig detaljhandel med eller servering av folköl.

Aktuell lagstiftning är i grunden skyddslagstiftning och aktuell verksamhet utgör myndighetsutövning. Detta är två faktorer som inverkar på både utformning och tillämpning av regelverket.

Av förarbeten framgår att lagstiftaren har beaktat och gjort en avvägning mellan regelförenkling och skyddsaspekten med ambitionen att ta bort onödig byråkratisk reglering utan att göra avkall på skyddsintresset.¹⁰ Den reglering som finns kvar i lagstiftningen är, oaktat om denna upplevs byråkratisk, något som kommunerna har att förhålla sig till.

För att säkerställa att endast seriösa aktörer kommer i fråga för serveringstillstånd uttalar lagstiftaren att det är av central betydelse att kommunernas tillståndsprövning håller en hög kvalitet och sker med stor omsorg.¹¹ Att ett ärende ska handläggas enkelt, snabbt och kostnadseffektivt innebär inte att rättssäkerheten får eftersättas.¹²

Av förarbeten går att utläsa att den avgift som tas ut för tillsyn förutsätts beräknas efter schablon och inte efter antal tillsynstillfällen som kommunen bedömer nödvändigt i varje särskilt fall. Det finns dock inget som hindrar en uppdelning på olika avgiftsklasser med hänsyn till det varierande behov av tillsyn som kan föreligga för olika typer av serveringsställen.

Av praxis framgår att grunderna för avgiftsuttaget bestäms av fullmäktige och att detta ska följa de allmänna krav om självkostnadsprincip som finns beträffande kommunala taxor.¹³ Av praxis framgår också att avgiftstaxan inte får fastställas så att självkostnadsprincipen åsidosätts eller avgiftsuttaget i det enskilda fallet framstår som uppenbart stötande.¹⁴

Det är tydligt att det för avgiftsuttag krävs stöd i lag. Inom de områden där det finns en rätt till avgiftsuttag är friheten relativt stor för kommuner att besluta om avgifternas utformning och nivåer.

Av praxis framgår egentligen två utgångspunkter att förhålla sig till.

- En taxa får inte utformas så att den verksamhet den finansierar går med överskott.
- En taxa, som i sig får och enligt förarbeten bör grunda sig på schabloner och inte faktiska kostnader, får inte leda till uppenbart stötande avgiftsuttag i ett enskilt fall.

Att lagstiftarens intention är schabloniserade avgifter och inte faktiska är tydligt. Likaså är det tydligt att självkostnadsprincipen sätter vissa begränsningar. Det finns formuleringar i lagtexten som talar för att prövning- och tillsyn vardera bör "bära sina kostnader". I den mån det är möjligt bör detta eftersträvas men svårigheten att fullt ut följa och mäta schabloniserade avgifter medför såväl utmaningar som begränsningar i detta avseende.

10 Prop. 2009/10:125 s.63

11 Prop. 2009/10:125 s.95

12 9 § förvaltningslagen (2017:900)

13 Jfr RÅ 1994 ref. 72

14 RÅ 1986 ref. 30

Göteborgs nuläge

Fullmäktige i Göteborg har beslutat att ansvaret för att fullgöra Göteborgs stad uppgifter enligt alkohollagen (2010:1622), lagen (2018:2088) om tobak och likande produkter samt lagen (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter ska ligga på miljö- och klimatnämnden.

Av nämndens reglemente framgår att grunduppdraget är att fullgöra kommunens uppgifter för det som ankommer på kommunen gällande tillstånd, registrering, tillsyn, kontroll och administrativa ingripande enligt alkohollag och lag om tobak och liknande produkter samt lag om tobaksfria nikotinprodukter.

Nu aktuella uppdrag syftar till att ge ett underlag för ny taxekonstruktion. Ett antal omständigheter i närtid förtjänar i detta sammanhang att kort nämnas för att sätta denna process i ett sammanhang.

Ansvaret är relativt nytt för miljö- och klimatnämnden som år 2021, under pågående pandemi, tog över detta från social resursnämnd. Under år 2022 och 2023 har tillståndsenhetens ärendehantering förts över till förvaltningens gemensamma verksamhetssystem. En omfattande samt tids- och resurskrävande arbete.

Utöver ovan beskrivna förändringar, både organisatoriska och mer administrativa, har också andra förändringar genomförts i närtid.

Åtta kommuner i Göteborgsregionen hade tidigare ett avtal med miljö- och klimatnämnden om utförande av tillsynsuppdraget. Detta avtal sades upp till upphörande per den 30 juni 2023. Denna förändringar har bland annat medfört konsekvenser och utmaningar relaterat till personalförsörjning.

Förvaltningen har själva, men också utifrån signaler från politik och branschorganisationer, identifierat ett antal området i behov av utveckling. Också svikande resultat från Sveriges kommuner och regioners insiktsmätning (NKI) har varit en drivande faktor i utvecklingsarbetet.

Den 8 december 2022, § 29, gav fullmäktige nämnden i uppdrag att effektivisera handläggningstider inom alkohol- och tobaksområdet samt införa en e-tjänst som möjliggör detta.

En e-tjänst har införts under våren 2024. E-tjänsten ska underlätta och effektivisera ansökningsprocessen genom att bidra till färre kompletteringar och därmed skapa förutsättningar för kortare handläggningstider och minskade kostnader.

Processkartläggning har också gjorts och effektiviseringsåtgärder har vidtagits, bl.a. kopplat till remissförfarandet. Under senare del av 2023 har förvaltningen också genomfört en så kallad kundresa. Från denna har viktiga erfarenheter gjorts kopplat till vilket utvecklingsfokus förvaltningen bör ha framgent.

Bilaga 2

Sammanställning av uppgifter från kommunerna

I nedan finns en redogörelse för svaren från respektive jämförelsekommun inklusive Göteborgs Stad

Organisering

Sedan 2021 ansvarar miljö- och klimatanmänden för att fullgöra Göteborgs stad uppgifter enligt alkohollagen (2010:1622), lagen (2018:2088) om tobak och likande produkter samt lagen (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter.

På miljöförvaltningen finns avdelningen Livsmedelskontroll och tillstånd. På avdelningen finns två tillståndsenheter bestående av sammanlagt 24 medarbetare.

Enheterna leds av två enhetschefer, som stöd har enhetscheferna en kvalitetssamordnare på deltid. Kvalitetssamordnarens uppdrag är att handleda och ge metodstöd till handläggarna på enheten samt att stötta i utvecklingen av arbetsmetoder, planering och uppföljning på enheten.

Tidigare utgjordes tillståndsenheten av en enhet men från och med 1 september är tillståndsenheten uppdelad i två enheter.

Omfattning av ärenden

Tillståndsenheten hanterade under 2023 257 ansökningar som avsåg stadigvarande serveringstillstånd, tillfälliga serveringstillstånd och stadigvarande försäljningstillstånd av tobak. Nedan redogörs för hur många ansökningar av respektive ärendetyp som inkom under 2023:

- ▶ Stadigvarande serveringstillstånd: 112 ansökningar
- ▶ Tillfälligt serveringstillstånd: 72 ansökningar
- ▶ Stadigvarande serveringstillstånd: 73 ansökningar

Tillståndsenheten ansvarar för totalt 1 597 tillsynsobjekt. 985 tillsynsobjekt avser serveringstillstånd och 612 avser försäljningstillstånd av tobaksprodukter.

Tabellen nedan redogör för genomsnittliga handläggningstider.

Handläggningstider - Genomsnitt per ärende		
Stadigvarande serveringstillstånd	Tillfälliga serveringstillstånd	Försäljningstillstånd tobak
19 veckor	8,5 veckor	8 veckor
Handläggningstider - Inkommen ansökan till komplett ansökan		
Stadigvarande serveringstillstånd	Tillfälliga serveringstillstånd	Försäljningstillstånd tobak
17 veckor	7 veckor	6 veckor
Handläggningstider - Komplet ansökan till beslut		
Stadigvarande serveringstillstånd	Tillfälliga serveringstillstånd	Försäljningstillstånd tobak
3 veckor	1,5 veckor	2 veckor

Tabell 9: Sammanställning av Göteborgs handläggningstider i tre faser. Första fasen avser den totala handläggningstiden från det att en ansökan inkommer, kompletteras och beslutas om. Den andra fasen avser från det att en ansökan inkommer och blir en komplett ansökan. Den sista fasen avser tiden från det att en komplett ansökan får ett beslut.

Nöjd-kund-index

Under 2023 fick tillståndsenheten ett index på 53, vilket placerar staden på plats 86 i företagens rankningen av kommuner. Resultatet beskrivs av förvaltningen som det lägsta resultatet på många år. Tillståndsenheten bedömer att resultatet beror på att enheten under 2023 haft en stor personalomsättning där mycket kompetens gått förlorad och att enheten inte kunnat rekrytera in nya medarbetare i tillräcklig utsträckning. Därtill har tillståndsenheten inte kunnat upprätthålla en tillräckligt bra dialog med sökande och företag som redan har tillstånd.

För att förbättra resultatet bedömer tillståndsenheten att effektiviteten i verksamheten behöver prioriteras. Enligt enheten är det framför allt transparens och förutsägbarhet i verksamheten som utvecklingsarbetet behöver fokusera på.

Taxekonstruktion och avgifter

Stadens taxekonstruktion för alkohol och tobak samt avgiftsnivån har inte reviderats under de senaste fem åren. En ny taxa för tobaksfria nikotinprodukter har däremot beslutats om. Taxan för tobaksfria nikotinprodukter bygger på samma konstruktion som nuvarande tobakstaxa.

Ansökningsavgifter

Göteborgs stad har fasta avgifter för ansökan av serverings- och försäljningstillstånd. Vid ansökan av tillstånd debiteras den fasta avgiften i samband med att ärendet börjar handläggas. Se figuren nedan för ansökningsavgiften för tre ärendetyper.

10 440 kr	Stadigvarande serveringstillstånd
3 910 alt. 5 220* kr	Tillfälligt serveringstillstånd
10 500 kr	Tillstånd att sälja tobak

Tabell 10: Sammanställning över ansökningsavgifter för tre typer av ärenden.

Tillsynsavgift

Tillståndshavare av serveringstillstånd betalar årligen en fast avgift för tillsyn. Därtill betalar tillståndshavare en rörlig avgift som baseras på försäljningen av alkohol som redovisas i restaurangrapporten. Den fasta tillsynsavgiften för servering till allmänheten är 1 960 kronor per kalenderår. Den lägsta rörliga avgiften är 2 610 kronor och avser en omsättning på 500 000 kronor. Den högsta rörliga avgiften är 18 270 kronor och avser en omsättning på 10 000 001 kronor eller mer.

Vidare betalar tillståndshavare som har sen serveringstid en ytterligare avgift. Nedan beskrivs avgifterna vid sen serveringstid:

- ▶ Öppettid till kl.02:00 tillkommer en avgift om 1 300 kr
- ▶ Öppettid till kl.03:00 tillkommer en avgift om 2 610 kronor
- ▶ Öppettid till kl.04:00 tillkommer en avgift om 6 520 kr
- ▶ Öppettid till kl.05:00 tillkommer en avgift om 9 130 kr

Tillsynsavgiften för tobaksförsäljningen är 7 500 kronor per år.

Tillsynsavgifterna debiteras vid en samlad årsfakturerings. De verksamheter som får tillstånd efter genomförd årsfakturerings debiteras i samband med att de får sitt tillstånd.

*3 910 kr avser avgift för tillfälligt tillstånd upp till tre dagar, medan avgiften på 5 220 kr avser tillfälliga tillstånd fler än tre dagar.

Ekonomi

Utöver direkta kostnader vägs följande kostnader in i beräkningen av ansöknings- och tillsynsavgiften:

- ▶ Förvaltningsövergripande overhead, vilket innefattar stöдавdelningarnas och förvaltningsledningens samtliga kostnader inklusive personalkostnader. Kostnaderna fördelas jämnt över antalet årsarbete i verksamhetens tre kärnverksamhetsavdelningar.
- ▶ Avdelningsspecifik overhead, vilken innefattar personalkostnader för enhetschefer och i förekommande fall annan personal knuten till tillsyn, tillstånd och kontroll.

Både förvaltningsövergripande och avdelningsspecifika overhead belastar verksamhet finansierad med avgifter och med kommunbidrag lika.

På tillståndsenheten finansieras följande kostnader med kommunbidrag:

- ▶ Handläggning av klagomål eller tips som visar sig vara ogrundade och inte kräver någon utredning
- ▶ Handläggning av överklaganden av nämndens eller en överinstans beslut samt yttranden i överklagande ärenden
- ▶ Handläggning för att svara på remisser
- ▶ Besvara allmänna frågor och ge information
- ▶ Avge yttranden till spelinspektionen

Enligt uppgift ger tillsyn av serveringstillstånd täckningsbidrag till prövning av serveringstillstånd.

Av tabellen nedan redogörs för tillståndsenhetens intäkter, kostnader och kostandstäckningsgrad mellan 2021 - 2023. Enligt uppgift från tillståndsenheten beslutade fullmäktige om avgiftsfrihet för alkoholservering under 2021 och 2022. Därtill erhöll nämnden budgetmedel för tappade intäkter.

Utfall (TKR)	ÅR		
	2021	2022	2023
Intäkter	8 505	11 318	21 342
Kommunbidrag	17 770	10 952	4 908
Kostnader	-26 275	-22 270	-26 250
Resultat	0	0	0
Kostandstäckningsgrad	32%	51%	81%

Tabell 11: Sammanställning över enhetens ekonomiska situation de senaste tre åren.

Organisering

I Stockholms stad ansvarar socialnämnden för att uppfylla stadens uppgifter enligt alkohollagen (2010:1622), lagen (2018:2088) om tobak och likande produkter samt lagen (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter. På socialförvaltningen finns tillståndsenheten som består av fyra sektioner. Respektive sektion leds av en biträdande enhetschef med verksamhets-, personal- och budgetansvar. Nedan beskrivs respektive sektion:

- ▶ Sektion för alkohol
- ▶ Sektion för tobak, tobaksfria nikotinprodukter, folköl och receptfria läkemedel
- ▶ Sektion för övergripande administration
- ▶ Sektion för yttre tillsyn (enbart serveringstillståndstillsyn)

På tillståndsenheten arbetar 55 anställda inklusive chefer.

Från och med 1 oktober 2024 kommer enhetschefen för tillståndsenheten att tituleras områdeschef och sektionerna kommer bli enheter. De biträdande enhetscheferna kommer tituleras om till enhetschefer.

Omfattning av ärenden

Under 2023 inkom totalt 602 ansökningar avseende stadigvarande- och tillfälligt serveringstillstånd samt stadigvarande försäljning av tobak. Nedan beskrivs hur många ansökningar av respektive ärendetyp som inkom:

- ▶ Stadigvarande serveringstillstånd: 337
- ▶ Tillfälligt serveringstillstånd: 149
- ▶ Stadigvarande försäljningstillstånd av tobak: 116

Tillståndsenheten ansvarar för cirka 3 500 tillsynsobjekt, varav 2 502 är serveringstillstånd.

Handläggningstider - Genomsnitt per ärende		
Stadigvarande serveringstillstånd	Tillfälliga serveringstillstånd	Försäljningstillstånd tobak
19 veckor*	3 veckor*	4,7 veckor
Handläggningstider - Inkommen ansökan till komplett ansökan		
Stadigvarande serveringstillstånd	Tillfälliga serveringstillstånd	Försäljningstillstånd tobak
Uppgift saknas	Uppgift saknas	Uppgift saknas
Handläggningstider - Kompletta ansökan till beslut		
Stadigvarande serveringstillstånd	Tillfälliga serveringstillstånd	Försäljningstillstånd tobak
Uppgift saknas	Uppgift saknas	Uppgift saknas

Tabell 12: Sammanställning av Stockholms handläggningstider i tre faser. Första fasen avser den totala handläggningstiden från det att en ansökan inkommer, kompletteras och beslutas om. Den andra fasen avser från det att en ansökan inkommer och blir en komplett ansökan. Den sista fasen avser tiden från det att en komplett ansökan får ett beslut.

* Stockholm har i sitt svar inkommit med andra genomsnittliga handläggningstider för stadigvarande och tillfälliga serveringstillstånd än de ovan redovisade. I svar angavs tid för stadigvarande serveringstillstånd till 6,5 veckor och tillfälligt till 3 veckor. Under utredningen framkom att JO nyligen inspekterat tillståndsenheten vid socialnämnden i Stockholms stad. I protokollet från tillsynen framgick att det samlade intrycket var att handläggningen fungerade väl och att handläggningstiderna var godtagbara utifrån de tidsfrister som gäller. Av protokollet framgick att handläggningstiden för tillfälliga serveringstillstånd under 2023 i genomsnitt var 21 dagar och för stadigvarande tillstånd i genomsnitt 136 dagar.

Efter avstämning med Stockholm har framkommit att de ursprungligen lämnade uppgifterna grundade sig i det genomsnitt som systemet kan ta fram, som avser inkomna ärenden och som då också inkluderar exempelvis återtagna ärenden. Uppgifterna i JO-protokollet bedömdes mer rättvisande som jämförelseunderlag.

Nöjd-kund-index

Enligt tillståndsenheten har ett Stockholms stad ett stabilt NKI-resultat för myndighetsområdet servering. Tillståndsenheten har inte genomfört någon systematisk analys av resultatet. Men tillståndsenheten beskriver att de får viss vägledning från fritextsvaren i enkäten. Enligt tillståndsenheten uppmärksammas att det är enkelt att få kontakt med handläggare på enheten, att handläggarna har ett korrekt och serviceinriktat bemötande samt att handläggning är snabb.

Vidare anger tillståndsenheten att Stockholms stad har ett kontaktcenter dit allmänheten kan vända sig till med frågor. Tillståndsenheten använder kontaktcentret för att ta emot och besvara enklare frågor. Genom kontaktcentret avlastas tillståndshandläggarna som i stället kan fokusera på svårare frågor, bereda och avgöra ärenden.

Taxekonstruktion och avgifter

Under 2023 beslutade staden om höjda ansöknings- och tillsynsavgifter för serveringstillstånd. Anledningen till höjningen var att avgifterna inte hade justerats sedan 2011 och för att säkerställa efterlevnad till självkostnadsprincipen.

Ansökningsavgifter

I tabellen nedan redogörs ansökningsavgifterna för tre ärendetyper.

12 000 kr	Stadigvarande serveringstillstånd
4 000 alt. 5 000 kr	Tillfälligt serveringstillstånd
9 500 kr	Tillstånd att sälja tobak

Tabell 13: Sammanställning över ansökningsavgifter för tre typer av ärenden.

Tillsynsavgift

I Stockholms stad är tillsynen indelad i tre delar, vilka är:

- ▶ Förebyggande tillsyn
- ▶ Inre tillsyn
- ▶ Yttre tillsyn

Den förebyggande tillsynen består i regelbunden samverkan med andra myndigheter så som Polismyndigheten och Skatteverket samt utbildning i ansvarsfull alkoholservering för serveringspersonal. Den inre tillsynen består av regelbunden kontroll av tillståndshavares löpande vandel och ekonomiska skötsamhet, planering av den yttre tillsynen samt efterarbete med rapportering, kommunikering och utarbetande av beslutsunderlag för administrativa åtgärder. Slutligen innebär den yttre tillsynen tillsynsbesök ute på serveringsstället under både dag- och nattid.

Tillsynsavgiften i Stockholms stad baseras på tre delar. Årligen betalar tillståndshavare en fast avgift på 3 000 kronor, en rörlig avgift som baseras på verksamhetens omsättning i kronor under föregående år där den lägsta avgiften är 1 000 kronor om verksamheten omsatt 1-200 000 kronor. Den högsta avgiften är 37 500 kr om verksamheten omsatt 20 000 001 eller mer. Den tredje delen är baserad på verksamhetens öppettid, där följande öppettider ger följande avgift:

- ▶ Stängning senast kl.02:00 ger en avgift på 2 000 kr
- ▶ Stängning senast kl.03:00 ger en avgift på 4 000 kr
- ▶ Stängning senast kl.04:00 ger en avgift på 8 000 kr
- ▶ Stängning efter kl.04:00 ger en avgift på 10 000 kr

Tillståndsenheten fakturerar på årsbasis.

Tillsynen av tobaksförsäljning beslutades om 2019 och består av två delar, en administrativ inre tillsyn och yttre tillsyn som innefattar en direkt kontroll på försäljningsstället. Den inre tillsynen innefattar regelbunden kontroll av tillståndshavarens löpande vandel, kontakter med andra myndigheter, planering av den yttre tillsynen, efterarbete med rapportering, kommunikering och utarbetande av beslutsunderlag för eventuella administrativa sanktioner.

Tillsynsavgiften för försäljning av tobak är 6 000 kronor.

Ekonomi

Ansöknings- och tillsynsavgifterna beräknas utifrån tillståndsenhetens kostnader. Avgifterna ska täcka följande kostnader:

- ▶ Handläggningskostnader
- ▶ Tillsyner
- ▶ STAD-samarbetet
- ▶ Kostnader för remissvar
- ▶ Kostnader för överklagandeärenden
- ▶ Övriga myndighetskostnader

Av tabellen nedan framgår tillståndsenhetens ekonomiska situation de senaste tre åren. Enligt uppgift från tillståndsenheten beslutade fullmäktige om avgiftsfrihet för alkoholservering under 2021 och 2022. Därtill erhöll nämnden budgetmedel för tappade intäkter. Vidare hade nämnden satt av medel för minskad omsättning under 2020 och 2022. Under 2022 valde nämnden att inte begära medel från fullmäktige för minskade avgifter. Under 2023 redovisade tillståndsenheten ett överskott som togs med i resultatfond till 2024.

Utfall (TKR)	ÅR		
	2021	2022	2023
Intäkter	8 784	10 936	39 739
Kommunbidrag	22 250	3 300	1 094
Kostnader	-30 733	37 039	38 307
Resultat	301	-22 803	2 526
Kostnadsstäckningsgrad	29%	30%	104%

Tabell 14: Sammanställning över enhetens ekonomiska situation de senaste tre åren.

Organisering

Arbetsmarknads- och socialnämnden i Malmö ansvarar för att fullgöra kommunens uppgifter enligt alkohollagen (2010:1622), lagen (2018:2088) om tobak och likande produkter samt lagen (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter. Inom arbetsmarknads- och socialförvaltningen finns en tillståndsenhet som arbetar utifrån alkohollagen och lagen om tobak och likande produkter.

Tillståndsenheten är organiserad i två grupper. En grupp arbetar med serveringstillstånd och den andra gruppen arbetar med tobak, e-cigarett, tobaksfria nikotinprodukter och folköl. I gruppen som ansvarar för serveringstillstånd arbetar sju heltidsanställda utredare. Gruppen som ansvarar för tobaksprodukter består av fem heltidsanställda utredare. Totalt arbetar 15 heltidsanställda, varav en sektionschef samt två assistenter på tillståndsenheten. På enheten finns därtill åtta uppdragstagare som utför tillsyn på serveringsställen och försäljningsställen. Utredarna på enheten utför också tillsyn.

Omfattning av ärenden

Under 2023 inkom 168 ansökningar till enheten som avsåg stadigvarande- och tillfälligt serveringstillstånd samt stadigvarande försäljningstillstånd av tobak. Nedan beskrivs hur många ansökningar som inkom av respektive ärendetyp:

- ▶ Stadigvarande serveringstillstånd: 79 ansökningar
- ▶ Tillfälligt serveringstillstånd: 51 ansökningar
- ▶ Stadigvarande försäljningstillstånd av tobak: 38 ansökningar

Tillståndsenheten ansvarar för totalt 880 tillsynsobjekt. 517 tillsynsobjekt avser serveringstillstånd och 363 tillsynsobjekt avser försäljningstillstånd för tobak och/eller bedriver försäljning av e-cigarett, tobaksfria nikotinprodukter eller folköl.

Handläggningstider - Genomsnitt per ärende		
Stadigvarande serveringstillstånd	Tillfälliga serveringstillstånd	Försäljningstillstånd tobak
8 veckor*	4 veckor	9 veckor
Handläggningstider - Inkommen ansökan till komplett ansökan		
Stadigvarande serveringstillstånd	Tillfälliga serveringstillstånd	Försäljningstillstånd tobak
7 veckor	3 veckor	8 veckor
Handläggningstider - Komplet ansökan till beslut		
Stadigvarande serveringstillstånd	Tillfälliga serveringstillstånd	Försäljningstillstånd tobak
1 vecka	1 vecka	1,7 veckor

Tabell 15: Sammanställning av Malmös handläggningstider i tre faser. Första fasen avser den totala handläggningstiden från det att en ansökan inkommer, kompletteras och beslutas om. Den andra fasen avser tiden från det att en ansökan inkommer och blir en komplett ansökan. Den sista fasen avser tiden från det att en komplett ansökan får ett beslut.

* Enligt uppgift har Malmö vid beräkningen av genomsnittlig handläggningstid exkluderat ett fåtal ärenden som bedömts påverka genomsnittsberäkningen på ett icke adekvat sätt. Det handlar enligt uppgift om ett fåtal ärenden där extraordinära omständigheter medfört väldigt lång handläggningstid. Bedömningen har gjorts att dessa inte bör inkluderas vid framräkningen av genomsnittlig handläggningstid utifrån att detta ger i överlag missvisande resultat.

Nöjd-kund-index

Nöjd kund index för myndighetsområdet servering var 73 under 2023. Motsvarande siffra under 2019 var 72,1.

Nedan framgår resultatet av ett urval frågor från NKI undersökningen 2023:

- Nöjdhet avseende hur enheten informerade om processen och rutinerna i ärenden: 68,9
- Nöjdhet avseende tiden för handläggningen av ärenden: 68,8
- Nöjdhet över enhetens kunskap inom området: 76
- Nöjdhet över enhetens engagemang i ärenden: 77,8
- Nöjdhet avseende enhetens tillgänglighet: 74,9
- Nöjdhet med möjligheten att komma i kontakt med rätt person i ärenden: 75,1

Taxekonstruktion och avgifter

Under den senaste fem årsperioden har stadens taxekonstruktion för alkohol samt tobak inte reviderats.

Ansökningsavgifter

I stadens taxa för serveringstillstånd framgår att verksamheter betalar fasta avgifter avseende ansökningar gällande serveringstillstånd. Nedan redogörs för ansökningsavgiften för fyra ärendetyper.

10 000 kr	Stadigvarande serveringstillstånd
3 100 alt. 4 900 kr	Tillfälligt serveringstillstånd
9 500 kr	Tillstånd att sälja tobak - detaljhandel
10 000 kr	Tillstånd att sälja tobak - partihandel

Tabell 16: Sammanställning över ansökningsavgifter för fyra typer av ärenden.

Tillsynsavgift

Av stadens taxa för alkohol framgår att tillståndshavare årligen betalar en fast och rörlig tillsynsavgift.

Den fasta tillsynsavgiften för serveringstillstånd är 4 400 kronor per år. Den rörliga tillsynsavgiften grundar sig på omsättningen av alkohol (i kronor) som tillståndshavaren årligen redovisar i restaurangrapporten. Den lägsta rörliga avgiften är 1 900 kronor och avser en omsättning mellan 0-100 000 kronor. Den högsta rörliga avgiften är 37 900 kronor och avser en omsättning på 26 000 001 kronor eller mer.

För verksamheter som har en serveringstid efter klockan 01:00 tillkommer även en tilläggsavgift. Tilläggsavgiften varierar beroende på serveringstiden. Se nedan för vilken avgift som gäller för utökad serveringstid.

- Kl.01:00-02:00: 1 200 kr
- Kl.01:00-03:00: 2 500 kr
- Kl.01:00-04:00: 5 000 kr
- Kl.01:00-05:00: 7 500 kr

Tillsynsavgiften avseende försäljning av tobak är 6 000 kronor för detaljhandel och 7 000 kronor för partihandel.

Tillsynsavgifter för innevarande år debiteras under våren. Därefter efterhandsdebiterar tillståndsenheten cirka två gånger under året. Detta för att inkludera verksamheter som inkommer med sin restaurangrapport senare samt för att inkludera nya tillståndshavare som tillkommer under året.

Ekonomi

Beräkningen av ansöknings- och tillsynsavgiften grundar sig på tidsåtgången för handläggning av de respektive ärendetyperna samt respektive tillsyn.

Under 2023 täckte stadens taxa för alkohol och tobak för 94,3 procent av tillståndsenhetens kostnader. Resterande andel av enhetens kostnader täcktes av kommunbidrag. Till följd av pandemin under 2020 - 2021 kom ett politiskt initiativ, vilken innebar att tillsynsavgifterna för serveringstillstånd efterskänktes. Efter detta började verksamheten delfinansieras med kommunbidrag.

Tabellen nedan redogör för tillståndsenhetens ekonomiska utfall de senaste tre åren.

Utfall (TKR)	ÅR		
	2021	2022	2023
Intäkter	9 758	10 836	12 086
Kommunbidrag	2 461	1 631	1 280
Kostnader	-12 863	-12 139	-12 824
Resultat	-644	327	542
Kostandstäckningsgrad	76%	89%	94%

Tabell 17: Sammanställning över enhetens ekonomiska situation de senaste tre åren.

Organisering

I Kungsbacka kommun ansvarar nämnden för miljö och hälsoskydd för att fullgöra kommunens uppgifter enligt alkohollagen (2010:1622), lagen (2018:2088) om tobak och likande produkter samt lagen (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter.

Från och med juli 2023 ingår kommunen i avtalssamverkan med Mölndals stad avseende handläggning av alkohol- och tobaksärenden. I och med avtalet ansvar Kungsbacka kommun för handläggningen av alkohol- och tobaksärenden i Mölndals stad. Mölndals stad har därmed antagit Kungsbacka kommuns riktlinjer för serveringstillstånd, samt taxa för prövning och tillsyn enligt alkohollagen, lag om tobak och likande produkter, lag om handel med receptfria läkemedel samt lag om tobaksfria nikotinprodukter.

På miljöförvaltningen i Kungsbacka kommun finns en tillståndsenhet som under 2023 bestod av 2,5 årsarbetare.

Omfattning av ärenden

Tillståndsenheten tog emot totalt 26 ansökningar avseende stadigvarande- och tillfälliga serveringstillstånd samt stadigvarande försäljningstillstånd av tobak. Nedan redogörs hur många ansökningar som inkom av respektive ärendetyp:

- ▶ Stadigvarande serveringstillstånd: 13 ansökningar
- ▶ Tillfälligt serveringstillstånd: 5 ansökningar
- ▶ Stadigvarande försäljningstillstånd av tobak: 8 ansökningar

Tillståndsenheten ansvarar för totalt ca 130 tillsynsobjekt i Kungsbacka, varav 80 avser serveringstillstånd och 50 tillsynsobjekt avser tobakstillstånd. I Mölndal finns totalt ca 114 tillsynsobjekt, varav 54 avser serveringstillstånd och 60 tobakstillstånd.

Handläggningstider - Genomsnitt per ärende		
Stadigvarande serveringstillstånd	Tillfälliga serveringstillstånd	Försäljningstillstånd tobak
8-24 veckor	2-3 veckor	8-24 veckor
Handläggningstider - Inkommen ansökan till komplett ansökan		
Stadigvarande serveringstillstånd	Tillfälliga serveringstillstånd	Försäljningstillstånd tobak
5-25 veckor till komplett ärende, i snitt ca 10 veckor till komplett ärende.		
Handläggningstider - Komplet ansökan till beslut		
Stadigvarande serveringstillstånd	Tillfälliga serveringstillstånd	Försäljningstillstånd tobak
Handläggningstiden för att en komplett ansökan får ett beslut är cirka 2-3 dagar.		

Tabell 18: Sammanställning av Kungsbackas handläggningstider i tre faser. Första fasen avser den totala handläggningstiden från det att en ansökan inkommer, kompletteras och beslutas om. Den andra fasen avser tiden från det att en ansökan inkommer och blir en komplett ansökan. Den sista fasen avser tiden från det att en komplett ansökan får ett beslut.

Nöjd-kund-index

Under 2022 hade Kungsbacka kommun ett NKI-resultat för myndighetsområdet servering på 87. Resultatet sjönk under 2023 till 69.

Av resultatet från 2023 framgår att tillståndsenheten erhöll högre resultat (ett resultat över 80) avseende respondenternas nöjdhet över enhetens tillgänglighet, kunskap och möjligheten att komma i kontakt med rätt person på enheten.

Vad gäller nöjdheten avseende tiden för handläggningen fick enheten ett resultat på 77,2.

Tillståndsenheten fick däremot ett lägre resultat på 67,7 för hur enheten informerade om processer och rutiner i respektive ärende. Därtill fick enheten ett resultat på 66,7 för hur nöjda respondenterna var nöjda över enhetens engagemang i ärendena.

Taxekonstruktion och avgifter

Kommunens taxa för prövning och tillsyn reviderades både 2019 och 2023. Orsakerna till revideringarna var att vissa fasta avgifter för prövning inte hade blivit uppräknade på rätt sätt i indexuppräknningen. Därtill bedömdes timtaxan vara för låg.

Ansökningsavgifter

Av kommunens taxa för prövning och tillsyn från 2023 framgår prövning av tillstånd har en fast avgift. Ansökningsavgiften för olika ärendetyper baseras på genomsnittlig handläggningstid i timmar eller den faktiskt nedlagda handläggningstiden . Kostnaden för handläggning är 1 436 kronor per timme. Taxan är utformad på så sätt att den anger antalet timmar respektive ärende förväntas ta. I tabellen nedan redogörs för ansökningsavgiften för fyra ärendetyper.

Den faktiska nedlagda tiden debiteras i de fall den nedlagda tiden överstiger den genomsnittliga handläggningstiden med mer än 50 procent.

10 timmar (14 360 kr)	Stadigvarande serveringstillstånd
6 timmar (8 616 kr)	Tillfälligt serveringstillstånd
9 timmar (12 924 kr)	Tillstånd att sälja tobak - detaljhandel
10 timmar (14 360 kr)	Tillstånd att sälja tobak - partihandel

Tabell 19: Sammanställning över ansökningsavgifter för fyra typer av ärenden.

Tillsynsavgift

Kommunens taxa för prövning och tillsyn anger att den årliga tillsynsavgiften består av en fast och rörlig avgift. Den fasta avgiften omfattar kalenderår.

Likt ansökningsavgiften baseras den fasta tillsynsavgiften på genomsnittlig handläggningstid. Den fasta avgiften för stadigvarande serveringstillstånd är 4 308 kronor (3 timmar handläggningstid). Den rörliga avgiften baseras på tillståndshavarens årliga alkoholomsättning i kronor. Den lägsta rörliga avgiften är 1 436 kronor (1 timmes handläggningstid) och avser en omsättning på 50 001 till 100 000 kronor. Den högsta rörliga avgiften är 33 028 kronor (23 timmar handläggningstid) och avser en omsättning på 12 000 000 kronor. Tillsynsavgiften för alkoholtillsynen betalas året efter.

Tillsynen för tobakstillstånd har en fast avgift på 7 180 kronor (5 timmar handläggningstid). Tillståndsenheten fakturerar tobakstillsynen i början på varje år.

Ekonomi

Kommunens uträkning av taxan baseras på SKR:s mall* för att räkna ut timtaxa. Därmed ingår bland annat följande indirekta kostnader i taxan:

- ▶ Kostnader för chef, HR, jurist
- ▶ Kostnader för nämnd
- ▶ Kostnader för utbildning
- ▶ Kostnader för samverkan
- ▶ Overheadkostnader

Tillståndsenhetens arbete med information och rådgivning finansieras genom kommunbidrag. Vad gäller handläggningen och tillsynen enligt alkohollagen är ambitionen att den ska vara självfinansierad. Vilket tillståndsenheten anger att den inte fullt ut är i dagsläget. Enligt tillståndsenheten täcker tillsynsavgifterna handläggingskostnaderna till 60 - 70 procent.

Enligt uppgift har tillståndsenheten en kostnadstäckningsgrad på 66 procent, resterande 34 procent var under 2023 skattefinansierad. Under de senaste fem åren har kostnadstäckningsgraden förändrats i och med att löneavgifter har ökat samt att lagstiftning har ändrats.

Utfall (TKR)	ÅR		
	2021	2022	2023
Intäkter	-	-	-
Kommunbidrag	-	-	-
Kostnader	-	-	-
Resultat	-	-	-
Kostnadstäckningsgrad	-	-	66%

Tabell 20: Sammanställning över enhetens ekonomiska situation de senaste tre åren.

*SKR:s mall avser livsmedelsavgifter.

Organisering

Bygg- och miljönämnden ansvarar i Partille kommun för att fullgöra kommunens uppgifter enligt alkohollagen (2010:1622), lagen (2018:2088) om tobak och likande produkter samt lagen (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter.

Sedan 1 juli 2023 ingår Partille kommun i samverkansavtal med sex kommuner avseende deras alkohol- och tobakstillsyn. Partille kommun handlägger därmed ärenden avseende alkohollagen och lagen om tobak och tobakslikande produkter för följande kommuner:

- ▶ Ale kommun
- ▶ Härryda kommun
- ▶ Kungälv kommun
- ▶ Lerum Kommun
- ▶ Stenungssunds kommun
- ▶ Öckerö kommun

På enheten i Partille arbetar 5 årsarbetare under 2024.

Omfattning av ärenden

Under perioden juli 2023 till och med september 2024 inkom totalt 89 ansökningar avseende stadigvarande- och tillfälliga serveringstillstånd samt försäljningstillstånd av tobak. Nedan framgår hur många ansökningar av respektive ärendetyp som inkom:

- ▶ Stadigvarande serveringstillstånd: 36 ansökningar
- ▶ Tillfälliga serveringstillstånd: 25 ansökningar
- ▶ Stadigvarande försäljningstillstånd av tobak: 28 ansökningar

Enheten ansvarar över totalt 325 tillsynsobjekt. 188 tillsynsobjekt avser serveringstillstånd medan 137 avser försäljningstillstånd av tobak.

Handläggningstider - Genomsnitt per ärende		
Stadigvarande serveringstillstånd	Tillfälliga serveringstillstånd	Försäljningstillstånd tobak
18 veckor	6,5 veckor	11 veckor
Handläggningstider - Inkommen ansökan till komplett ansökan		
Stadigvarande serveringstillstånd	Tillfälliga serveringstillstånd	Försäljningstillstånd tobak
Uppgift saknas	Uppgift saknas	Uppgift saknas
Handläggningstider - Kompletta ansökan till beslut		
Stadigvarande serveringstillstånd	Tillfälliga serveringstillstånd	Försäljningstillstånd tobak
Uppgift saknas	Uppgift saknas	Uppgift saknas

Tabell 21: Sammanställning av Partilles handläggningstider i tre faser. Första fasen avser den totala handläggningstiden från det att en ansökan inkommer, kompletteras och beslutas om. Den andra fasen avser tiden från det att en ansökan inkommer och blir en komplett ansökan. Den sista fasen avser tiden från det att en komplett ansökan får ett beslut.

Nöjd-kund-index

Enheten anger att de inte har tillräckligt med tillförlitligt underlag från NKI för att arbeta djupare med NKI resultaten.

Taxekonstruktion och avgifter

Partille kommuns taxekonstruktion för alkohol och tobak har antagits av respektive kommunfullmäktige inom avtalssamverkan.

Av kommunens taxa för prövning och tillsyn framgår att avgiftsuttag sker enligt genomsnittlig handläggningstid i timmar eller egentligt faktiskt nedlagd handläggningstid.

Om den faktiska handläggningstiden överstiger den genomsnittliga handläggningstiden med mer än 50 procent och om det orsakats av den sökande, finns det möjlighet via taxan att debitera den faktiska handläggningstiden.

Timtaxan är 1 392 kronor.

Ansökningsavgifter

Nedan redogörs för ansökningsavgiften för fyra ärendetyper. Taxan är utformad på så sätt att den anger antalet timmar respektive ärende förväntas ta.

10 timmar (13 920kr)	Stadigvarande serveringstillstånd
6 timmar (8 352 kr)	Tillfälligt serveringstillstånd
9 timmar (12 528 kr)	Tillstånd att sälja tobak - detaljhandel
10 timmar (13 920 kr)	Tillstånd att sälja tobak - partihandel

Tabell 22: Sammanställning över ansökningsavgifter för fyra typer av ärenden.

Tillsynsavgift

Taxan anger att tillståndshavare betalar en fast och rörlig tillsynsavgift.

Den fasta avgiften tas ut vid nyansökan och för stadigvarande serveringstillstånd är avgiften 4 176 kronor.

Den rörliga avgiften baseras på tillståndshavarens faktiska årsomsättning i kronor för alkoholdrycker under föregående år. Den rörliga avgiften debiteras efterföljande år. Verksamheter som har en omsättning på 0-50 000 kronor betalar enbart den fasta avgiften. Den högsta rörliga avgiften är 32 016 kronor och avser en omsättning över 12 000 000 kronor.

Vad gäller tillstånd för tobaksförsäljning tas en årlig tillsynsavgift ut på 6 960 kronor.

Ekonomi

Beräkningen av timtaxan på 1 392 kronor grundar sig på handläggarnas genomsnittliga årslön inklusive övertidsersättning, gemensam kostnad per handläggare samt myndighetsspecifik kostnad för handläggare.

Enligt uppgift finansierar kommunbidrag enhetens underskott. Det är inte specificerat vad kommunbidraget ska finansiera eller inte.

Med anledning av att Partille kommun ingick i samverkansavtalet under juli 2023 finns inga uppgifter vad gäller intäkter, kommunbidrag, resultat och kostnadstäckningsgrad för 2021 och 2022.

Organisering

I Helsingborgs kommun är det socialnämnden som ansvarar för att fullgöra kommunens uppgifter enligt alkohollagen (2010:1622), lagen (2018:2088) om tobak och likande produkter samt lagen (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter och lagen (2009:730) lag om handel med vissa receptfria läkemedel. På socialförvaltningen finns en tillståndsenhet som ansvarar för tillståndsprövning och tillsyn.

Tillståndsenheten hade under 2023 budgeterat för 9,5 årsarbetare. Men på grund av hög personalomsättning och chefsbyten hade tillståndsenheten 6 faktiska årsarbetare under 2023.

Omfattning av ärenden

Under 2023 hanterade tillståndsenheten 81 ansökningar som avsåg stadigvarande- och tillfälligt serveringstillstånd till allmänheten och stadigvarande försäljningstillstånd av tobak. Nedan redogörs för hur många ansökningar av respektive ärendetyp som inkom under 2023:

- ▶ Stadigvarande serveringstillstånd: 35 ansökningar
- ▶ Tillfälligt serveringstillstånd: 25 ansökningar
- ▶ Stadigvarande försäljningstillstånd av tobak: 21 ansökningar

Tillståndsenheten ansvarar för totalt cirka 426 tillsynsobjekt. 172 tillsynsobjekt avser försäljningstillstånd av tobak, receptfria läkemedel, e-cigarett, folköl och tobaksfria nikotinprodukter samt 254 tillsynsobjekt avser serveringstillstånd.

Handläggningstider - Genomsnitt per ärende		
Stadigvarande serveringstillstånd	Tillfälliga serveringstillstånd	Försäljningstillstånd tobak
9 veckor	4 veckor	9 veckor
Handläggningstider - Inkommen ansökan till komplett ansökan		
Stadigvarande serveringstillstånd	Tillfälliga serveringstillstånd	Försäljningstillstånd tobak
3 veckor	1,5 vecka	6 veckor
Handläggningstider - Komplet ansökan till beslut		
Stadigvarande serveringstillstånd	Tillfälliga serveringstillstånd	Försäljningstillstånd tobak
1 vecka	1,5 vecka	1 vecka

Tabell 23: Sammanställning av Helsingborgs handläggningstider i tre faser. Första faser avser den totala handläggningstiden från det att en ansökan inkommer, kompletteras och beslutas om. Den andra faser avser från det att en ansökan inkommer och blir en komplett ansökan. Den sista faser avser tiden från det att en komplett ansökan får ett beslut.

Nöjd-kund-index

Under 2023 fick Helsingborgs kommun ett NKI-resultat på 77 för myndighetsområde servering. Motsvarande resultat under 2019 var 84. Enligt tillståndsenheten har kommunen fått lågt resultat avseende nöjdhet med information på deras hemsida. Tillståndsenheten har enligt uppgift sett över hemsidan och gjort förbättringar.

Nedan framgår resultatet av ett urval frågor från NKI undersökningen 2023:

- ▶ Nöjdhet avseende hur enheten informerade om processen och rutinerna i ärenden: 77,5
- ▶ Nöjdhet avseende tiden för handläggningen av ärenden: 71,6
- ▶ Nöjdhet över enhetens kunskap inom området: 80,5
- ▶ Nöjdhet över enhetens engagemang i ärenden: 81,4
- ▶ Nöjdhet avseende enhetens tillgänglighet: 79,7
- ▶ Nöjdhet med möjligheten att komma i kontakt med rätt person i ärenden: 82,4

Taxekonstruktion och avgifter

Ansökningsavgifter

Av kommunens taxa för serveringstillstånd framgår att kommunen har fasta avgifter för ansökningsavgifter för serveringstillstånd till allmänheten.

Detsamma framgår av kommunens taxa för tillsyn och försäljning av tobak.

Enligt taxorna för serveringstillstånd och försäljning av tobak ska ansökningsavgiften betalas i förskott. Tabellen redogör för ansökningsavgiften för fyra ärendetyper.

12 100 kr	Stadigvarande serveringstillstånd
3 700 alt. 6 400 kr	Tillfälligt serveringstillstånd
9 700 kr	Tillstånd att sälja tobak - detaljhandel
11 300 kr	Tillstånd att sälja tobak - partihandel

Tabell 24: Sammanställning över ansökningsavgifter för fyra typer av ärenden.

Tillsynsavgift

Kommunens taxa för avgifter för tillsyn anger att varje serveringsställe årligen betalar en fast tillsynsavgift på 4 100 kronor. Därtill betalas en rörlig avgift som baseras på mängden inköp av alkohol omvandlat till 100 procent ren alkohol samt serveringsställets serveringstider. Den lägsta rörliga avgiften är 4 100 kronor och avser en volym på 0-29 liter alkohol. Den högsta rörliga avgiften är 36 400 kronor och avser en volym på 4 051 liter alkohol eller mer.

För serveringsställen som har serveringstid utöver normal tid tillkommer en extra tillsynsavgift per timme, vilka redogörs nedan:

- ▶ Servering mellan kl.01:00-02:00: 1 000 kr
- ▶ Servering mellan kl.01:00-03:00: 2 800 kr
- ▶ Servering mellan kl.01:00-04:00: 5 400 kr
- ▶ Servering mellan kl.01:00-05:00: 8 100 kr

Tillsynsavgifterna för serveringstillstånd faktureras efter att serveringsställets resturanrapport har blivit godkänd av Folkhälsomyndigheten.

Tillsynsavgiften för försäljningstillstånd av tobak är 6 400 kronor för detaljhandel och 7 600 kronor för partihandel. Tillsynsavgifterna för tobak faktureras ofta i början av året och när en förteckning över försäljningsställen samt deras produkter är framtagna. Verksamheter som säljer flera produkter erhåller en viss rabatt, 500 kronor per ytterligare produkt.

Taxekonstruktion och avgifter (forts.)

Övrigt

Av uppgifter från tillståndsenheten framgår att mängden inköpt alkohol omvandlat till 100 procent ren alkohol ligger till grund för avgifterna. Vidare är det tillståndshavarnas serveringstider som också bidrar till tillsynsavgiften. Mängden alkohol i kombination med serveringstider beskrivs bidra till brister och ett ökat behov av tillsyn. Därtill beskriver enheten att tillsyn på sena kvällar och nätter är mer kostsam.

Med kommunens nuvarande taxekonstruktion kan det enligt tillståndsenheten vara en utmaning för krögare att räkna ut sin tillsynsavgift i förväg. Tillståndsenheten anger däremot att fördelen med nuvarande taxekonstruktion är att den främjar ett folkhälsoperspektiv. Enheten beskriver att den som säljer alkohol dyrt och i mindre mängd i kombination med tidigare serveringstider kan få en lägre tillsynsavgift. Den som säljer mycket alkohol och billigare med senare serveringstider får en högre tillsynsavgift.

Vad gäller taxekonstruktionen för tobak och liknande produkter anger tillståndsenheten att modellen är enkel att tillämpa. Det beskrivs att avgifterna är samma för alla verksamheter som säljer tobaksprodukter och liknande produkter samt att verksamheterna betalar kollektivt för tillståndsenhetens samlade tillsynsverksamhet. Enligt uppgift genererar vissa verksamheter mer arbete än andra, trots det betalar alla verksamheter samma tillsynsavgift. Tillståndsenheten motiverar detta med att verksamheter som sköter sig och följer alla bestämmelser främjas av att tillståndsenheten lägger mer arbete på verksamheter som inte följer reglerna, då detta enligt tillståndsenheten skapar en mer rättvis konkurrenssituation.

Därtill anger tillståndsenheten att en taxekonstruktion som bygger på timfakturerings i förhållande till utfört arbete av tillståndsenhetens handläggare är mer komplicerad och kostsam för tillståndsenheten att tillämpa.

Ekonomi

Enligt tillståndsenheten ska ansökningsavgifterna och tillsynsavgifterna spegla den arbetsinsats som respektive ärende i genomsnitt kräver.

I Helsingborg har kommunfullmäktige beslutat att tillståndsenheten till största del ska vara intäktsfinansierad utifrån de intäkter som kommer från tillståndshavare och handlare. Därmed räknas bland annat följande kostnader in vid beräkningen av ansöknings- och tillsynsavgifter:

- ▶ Personal, inklusive sociala kostnader
- ▶ Utbildningskostnader
- ▶ Hyra
- ▶ IT-kostnader
- ▶ Arkiv
- ▶ Inköpskostnader
- ▶ Utskottets kostnader

Enligt uppgift har tillståndsenheten i kommunen inga kommunbidrag avseende serveringstillstånd och försäljningstillstånd av tobak. Det finns däremot kommunbidrag för arbetet med rökfria miljöer.

Vidare är det bestämt att tillståndsarbetet och tillsynsarbetet inte ska vara självfinansierade var för sig via taxan, utan tillståndsenhetens samtliga intäkter ska täcka verksamhetens kostnader. Under 2023 täckte taxorna samtliga kostnader. Enligt uppgift har tillståndsenheten via socialförvaltningen möjlighet att använda samordnad service såsom vaktmästeri, HR, ekonomistöd, fordon och ledningsgrupp.

Tabellen nedan redogör för tillståndsenhetens ekonomi de senaste tre åren.

Utfall (TKR)	ÅR		
	2021	2022	2023
Intäkter	2 027	2 109	4 851
Kommunbidrag	3 200	3 300	0
Kostnader	-3 404	-3 791	-5 671
Resultat	1 823	1 618	-820
Kostandstäckningsgrad	59%	55%	85%

Tabell 25: Sammanställning över enhetens ekonomiska situation de senaste tre åren.

Organisering

I Umeå kommun ansvarar miljö- och hälsoskyddsnämnden för att fullgöra kommunens uppgifter enligt alkohollagen (2010:1622), lagen (2018:2088) om tobak och likande produkter samt lagen (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter.

På förvaltningen finns enheten livsmedel, serveringstillstånd och privatekonomi.

Under 2023 fanns 5 årsarbetare som arbetade med alkohol och tobak.

Omfattning av ärenden

Under 2023 inkom totalt 52 ansökningar avseende stadigvarande- och tillfälliga serveringstillstånd samt stadigvarande försäljningstillstånd av tobak. Nedan anges hur många ansökningar som inkom av respektive ärendetyp:

- ▶ Stadigvarande serveringstillstånd: 24 ansökningar
- ▶ Tillfälligt serveringstillstånd: 24 ansökningar
- ▶ Stadigvarande försäljningstillstånd av tobak: 4 ansökningar

Enheten för livsmedel, serveringstillstånd och privatekonomi ansvarar för totalt 291 tillsynsobjekt. 124 tillsynsobjekt avser serveringstillstånd, 97 avser försäljningstillstånd av tobak, folköl, e-cigarett, tobaksfria nikotinprodukter och receptfria läkemedel. Därtill avser 70 tillsynsobjekt skolgårdar från förskoleklass till gymnasium.

Handläggningstider - Genomsnitt per ärende		
Stadigvarande serveringstillstånd	Tillfälliga serveringstillstånd	Försäljningstillstånd tobak
Mäts inte, max 17 veckor i de flesta fall.	Uppgift saknas	Mäts inte, max 17 veckor i de flesta fall.
Handläggningstider - Inkommen ansökan till komplett ansökan		
Stadigvarande serveringstillstånd	Tillfälliga serveringstillstånd	Försäljningstillstånd tobak
Uppgift saknas	Uppgift saknas	Uppgift saknas
Handläggningstider - Kompletta ansökan till beslut		
Stadigvarande serveringstillstånd	Tillfälliga serveringstillstånd	Försäljningstillstånd tobak
Uppgift saknas	Uppgift saknas	Uppgift saknas

Tabell 26: Sammanställning av Umeås handläggningstider i tre faser. Första fasen avser den totala handläggningstiden från det att en ansökan inkommer, kompletteras och beslutas om. Den andra fasen avser från det att en ansökan inkommer och blir en komplett ansökan. Den sista fasen avser tiden från det att en komplett ansökan får ett beslut.

Nöjd-kund-index

Nedan redogörs kommunens NKI-resultat för myndighetsområdet servering:

- ▶ Resultat 2019: 78
- ▶ Resultat 2023: 74
- ▶ Resultat 2024: 75

Enheten har arbetat för att förbättra resultatet avseende nöjdheten kring information på hemsidan, vilket tidigare har legat lågt.

Enhetens resultat för nöjdheten kring deras attityd och bemötande ligger högt, samma som att komma i kontakt med handläggare och tillgänglighet. Lägst resultat under 2024 än så länge har frågan ” Hur nöjd var du med tiden för handläggning av ditt ärende?” med ett resultat på 66,7. Enheten anger att handläggningstiden från komplett ärende till beslut i de flesta fallen är någon eller några veckor. Därtill beslutas vissa tillståndsbeslut av nämnden, vilket bidrar till en längre tid för beslut. Vidare anger enheten att kompletteringar av ansökningar bidrar till en längre tid för beslut.

Enheten anger att det är svårt att identifiera en tydlig trend avseende NKI resultatet, då respondenterna upplevs svara utifrån subjektiva känslor och individuella önskemål. Enheten resonerar att respondenternas subjektiva känslor och önskemål ibland inte går i linje med myndighetsuppdraget.

Taxekonstruktion och avgifter

Under den senaste femårsperioden har en ny taxekonstruktion för serveringstillstånd tagits fram.

Ansökningsavgifter

Taxan för tillsyn och prövning enligt alkohollagen anger att timavgiften är 1 160 kronor per timmes handläggningstid.

Timavgiften för handläggning av ansökan om försäljningstillstånd är 1 160 enligt taxan för verksamhet enligt lagen om tobak och likande produkter från 2019. Avgifterna som redogörs i tabellen nedan motsvarar tilldelad handläggningstid per ärendetyp.

15 080 kr	Stadigvarande serveringstillstånd
5 800 kr alt. 6 960 kr	Tillfälligt serveringstillstånd
9 280 kr	Tillstånd att sälja tobak

Tabell 27: Sammanställning över ansökningsavgifter för tre typer av ärenden.

Tillsynsavgift

Avgifterna debiteras i förskott för innevarande år, men baseras på föregående års uppgifter. Det som baseras på föregående års uppgifter är tillsyn inom serveringstillstånd.

Enligt taxan för tillsyn och prövning enligt alkohollagen utgörs tillsynsavgiften av en fast grundavgift som baseras på serveringstid samt en rörlig avgift som baseras på alkoholomsättning i kronor föregående år som tillståndshavaren redovisar i restaurangrapporten.

Årsavgiften omfattar kalenderår och betalas i förskott. Tillsynsavgiften för tillfälliga serveringstillstånd debiteras i efterhand efter utförd tillsyn.

För verksamheter som har serveringstid till kl.01:00 är den fasta tillsynsavgiften 3 480 kronor. Verksamheter som har serveringstid till 02:00 betalar en fast tillsynsavgift på 5 800 kronor. För tillsynen av tillfälliga serveringstillstånd tas en avgift på 3 480 kronor.

Den lägsta rörliga tillsynsavgiften är endast grundavgiften om omsättningen är 0-25 000 kronor. Den rörliga tillsynsavgiften är som högst 30 160 kronor och avser en alkoholomsättning på över 16 000 000 kronor.

Under 2025 träder en justering av taxan i kraft. Justeringen innebär att tillsynen av tillfälliga serveringstillstånd kommer få en rörlig avgift som debiteras efter genomförd tillsyn. Anledningen till att tillsynen får en rörlig avgift beror på att tillsynerna varierar beroende på tillsynsobjektens omfattning.

Taxekonstruktion och avgifter (forts.)

Vad gäller tillsyn av stadigvarande tobaksförsäljning tas en fast årlig avgift för tillsyn på 4 060 kronor ut. Den fasta avgiften omfattar kalenderår och ska betalas i förskott.

Övrigt

Inför upprättandet av den nya taxekonstruktionen för serveringstillstånd 2022 övervägde kommunen att göra om beräkningssystemet helt. Det med anledning av att kommunen upplevde att enbart omsättning alkohol i kronor kan bli missvisande för de restauranger som fokuserar på exklusiv mat och dryck. Enligt uppgift har de i vissa fall samma omsättning som några nattklubbar, men tillsynsbehovet är mycket lägre. Enheten anger däremot att omarbetat av beräkningssystemet skulle bli ett för omfattande arbete och att det därför inte genomfördes.

Ekonomi

Taxorna för serveringstillstånd och tobakstillstånd utgår från timtaxa som utarbetades inom kommunen för miljöbalken.

En grundprincip för enheten är att följa kostnadstäckningsgraden. Resterande kostnader som finns när kostnadstäckningsgraden dras bort finansieras enligt enheten via kommunbidrag. Under 2023 var kostnadstäckningsgraden exklusive gemensamma kostnader eller overheadkostnader 82 procent.

Enligt enheten är utgångspunkten att tillstånds- och tillsynsarbetet finansieras var för sig. Däremot budgeteras inte kostnaderna för respektive moment separat.

Tabellen nedan redogör för tillståndsenhetens ekonomi de senaste tre åren.

Utfall (TKR)	ÅR		
	2021	2022	2023
Intäkter	1 562	2 297	3 133
Kommunbidrag	284	305	933
Kostnader	-2 074	-2 755	-3 821
Resultat	-512	-459	-688
Kostnadstäckningsgrad	75%	83%	82%

Tabell 28: Sammanställning över enhetens ekonomiska situation de senaste tre åren.

Organisering

I Uppsala kommun ansvarar miljö- och hälsoskyddsnämnden för prövning och tillsyn enligt alkohollagen (2010:1622), lagen (2018:2088) om tobak och likande produkter samt lagen (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter.

I miljöförvaltningen finns en tillståndsenhet. På tillståndsenheten arbetar 4,5 årsarbetare samt en administratör. Enhetens ansvarsområden innefattar hanteringen av:

- ▶ Serveringstillstånd för alkohol
- ▶ Tobak
- ▶ Läkemedel
- ▶ Övriga 18-årsprodukter
- ▶ Lotterier

Omfattning av ärenden

Under 2023 inkom totalt 100 ansökningar till enheten som avsåg stadigvarande- och tillfälligt serveringstillstånd och stadigvarande försäljningstillstånd av tobak. Nedan beskrivs hur många ansökningar av respektive ärendetyp som inkom:

- ▶ Stadigvarande serveringstillstånd: 50 ansökningar
- ▶ Tillfälligt serveringstillstånd: 32 ansökningar
- ▶ Stadigvarande försäljningstillstånd av tobak: 18 ansökningar

Tillståndsenheten ansvarar för totalt 478 tillsynsobjekt, varav 336 är stadigvarande serveringstillstånd och 142 är tobakstillstånd.

Handläggningstider - Genomsnitt per ärende		
Stadigvarande serveringstillstånd	Tillfälliga serveringstillstånd	Försäljningstillstånd tobak
Cirka 12 veckor	Cirka 5 veckor	Cirka 4 veckor
Handläggningstider - Inkommen ansökan till komplett ansökan		
Stadigvarande serveringstillstånd	Tillfälliga serveringstillstånd	Försäljningstillstånd tobak
Uppgift saknas	Uppgift saknas	Uppgift saknas
Handläggningstider - Kompletta ansökan till beslut		
Stadigvarande serveringstillstånd	Tillfälliga serveringstillstånd	Försäljningstillstånd tobak
Uppgift saknas	Uppgift saknas	Uppgift saknas

Tabell 29: Sammanställning av Uppsalas handläggningstider i tre faser. Första fasen avser den totala handläggningstiden från det att en ansökan inkommer, kompletteras och beslutas om. Den andra fasen avser från det att en ansökan inkommer och blir en komplett ansökan. Den sista fasen avser tiden från det att en komplett ansökan får ett beslut.

Nöjd-kund-index

Nöjd kund index för 2023 visar att kommunen för verksamhetsområde "servering" erhöll ett resultat på 82,9. Motsvarande siffra för 2019 var 80,8.

Nedan framgår resultatet av ett urval frågor från NKI undersökningen 2023:

- ▶ Nöjdhet avseende hur enheten informerade om processen och rutinerna i ärenden: 82,1
- ▶ Nöjdhet avseende tiden för handläggningen av ärenden: 82,4
- ▶ Nöjdhet över enhetens kunskap inom området: 84,9
- ▶ Nöjdhet över enhetens engagemang i ärenden: 83,6
- ▶ Nöjdhet avseende enhetens tillgänglighet: 82,2
- ▶ Nöjdhet med möjligheten att komma i kontakt med rätt person i ärenden: 83,6

Lägst resultat fick enheten vad gäller nöjdheten med informationen som fanns på deras hemsida, där erhöll kommunen ett resultat på 73,8.

Taxekonstruktion och avgifter

Under den senaste femårsperioden har en höjning av avgifterna genomförts, vilket kan jämföras med indexuppräkning. Höjningen syftade till att täcka ökade kostnader. Därtill kommer ett förslag för en ny taxekonstruktion tas fram och beslutas om innan 2025.

Ansökningsavgifter

Av kommunens taxa för prövning och tillsyn enligt alkohollagen (2010:1622) framgår att ansökningsavgiften beräknas enligt schablon för genomsnittlig nedlagd handläggningstid per tillståndstyp. Detsamma framgår av kommunens taxa för prövning och tillsyn enligt lagen (2018:2088) om tobak och likande produkter. Avgifterna debiteras i förskott. Tabellen redovisar avgifter för tre sorters ärendetyper.

12 000 kr	Stadigvarande serveringstillstånd
3 000 kr alt. 4 000 kr	Tillfälligt serveringstillstånd
8 000 kr	Tillstånd att sälja tobak

Tabell 30: Sammanställning över ansökningsavgifter för tre typer av ärenden.

Tillsynsavgift

De årliga tillsynsavgifterna för stadigvarande tillstånd beräknas utifrån tillståndshavarens redovisning av inköpta volymer av alkohol under föregående år, vilken tillståndshavaren redovisar i sin restaurangrapport.

Kommunens taxa innehåller en tabell som redogör för vad avgiften är per volym av inköpt sprit, vin och andra jässta alkoholdrycker samt starköl. Tillsynsavgifterna efterhandsdebiteras för helår.

Den lägsta rörlig avgiften är 2 500 kr per alkoholtyp medan den högsta rörliga avgiften är 25 500 kr.

Tillsynsavgiften för tillstånd för tobaksförsäljning är 5 000 kr.

Taxekonstruktion och avgifter (forts.)*Övrigt*

Från och med januari 2025 kommer en ny taxa för prövning och tillsyn enligt alkohollagen att träda i kraft.

De främsta förändringarna med den nya taxan är att den ska grunda sig på en fastavgift med tilläggsavgifter för riskfaktorer som sena öppettider och catering. Därtill kommer beräkningsmodellen förändras på så sätt att den grundar sig på omsättningen av alkohol i kronor i stället för tillståndshavarnas inköpta volym av alkohol. Att ha omsättning i kronor som grund till beräkningen beskrivs bidra till en mer rättvis avgift, att det blir enklare för företagare att förstå vad avgiften grundar sig på och att förvaltningen får mindre handpåläggning i ärendena.

Vidare kommer ändringsanmälningar framgent att inkluderas i tillsynsavgifterna. Det med anledning att dessa ärenden ofta initieras i tillsynerna.

Ekonomi

Tillståndsenhetens samtliga kostnader exklusive ett mindre kommunalt bidrag ligger till grund för beräkningen av ansökningsavgiften. Det kommunala bidraget som enheten erhåller är inte helt definierat vad det ska ägnas åt. Enligt uppgift täcker bidraget sådant som inte är kopplat till någon tillsyn.

Under 2023 täckte taxan uppskattningsvis 95% av verksamhetens kostnader. Kostnadstäckningsgraden har inte förändrats de senaste fem åren.

Tabellen nedan redogör för tillståndsenheten ekonomi de senaste tre åren. Att kostnadstäckningsgraden är högre än 100 procent beror på periodiseringseffekt i förhållande till tidigare år.

Utfall (TKR)	ÅR		
	2021	2022	2023
Intäkter	5 299	4 173	7 103
Kommunbidrag	352	893	328
Kostnader	-4 922	-5 550	-6 301
Resultat	729	-484	1 130
Kostnadstäckningsgrad	108%	75%	113%

Tabell 31: Sammanställning över enhetens ekonomiska situation de senaste tre åren

Bilaga 3

Källor

Göteborgs stad

- ▶ Ansökningsavgifter serveringstillstånd
- ▶ Avgifter för serveringstillstånd
- ▶ Anvisning för taxor
- ▶ Delegationsordning för miljö- och klimatnämnden
- ▶ Ekonomiskt utfall 2021-2023
- ▶ NKI resultat 2019-2023
- ▶ Riktlinjer för alkoholservering samt försäljning av alkohol
- ▶ Skriftliga svar på frågor avseende taxekonstruktionen

Stockholms stad

- ▶ Avgifter för tillstånd och tillsyn enligt alkohollagen
- ▶ Avgift för tillstånd och tillsyn enligt lagen om tobak och tobakslikande produkter
- ▶ Delegationsordning för socialnämnden
- ▶ Ekonomiskt utfall 2021-2023
- ▶ Skriftliga svar på frågor avseende taxekonstruktionen
- ▶ Tjänsteutlåtande - underlag gällande framställa justerade avgifter för serveringstillstånd inklusive bilagor
- ▶ JO protokoll Dnr 2198-2024

Malmö stad

- ▶ Avgifter - Alkohol
- ▶ Avgifter - tobak
- ▶ Avgiftsärende lagen om tobak och tobakslikande produkter
- ▶ NKI resultat 2019-2023
- ▶ Skriftliga svar på frågor avseende taxekonstruktionen

Kungsbacka kommun

- ▶ Anvisningar till ansökan om stadigvarande serveringstillstånd till allmänheten
- ▶ Budget 2023
- ▶ Delegeringsförteckning nämnden för miljö och hälsa
- ▶ NKI resultat 2023
- ▶ Skriftliga svar på frågor avseende taxekonstruktionen
- ▶ Taxa för prövning och tillsyn enligt alkohollagen
- ▶ Taxa för prövning och tillsyn enligt lagen om tobaksprodukter

Partille kommun

- ▶ Beräkning av handläggningskostnader
- ▶ Beslut om avtalssamverkan
- ▶ Ekonomisk uppföljning
- ▶ Samverkansavtal
- ▶ Skriftliga svar på frågor avseende taxekonstruktionen
- ▶ Taxa för alkohol och tobak

Helsingborg kommun

- ▶ Delegeringsordning
- ▶ Ekonomiskt utfall 2021-2023
- ▶ NKI resultat 2019-2023
- ▶ Skriftliga svar på frågor avseende taxekonstruktionen
- ▶ Taxa serveringstillstånd tillsyn
- ▶ Taxa serveringstillstånd
- ▶ Taxa tobak

Umeå kommun

- ▶ Delegationsordning
- ▶ Ekonomisk utfall 2021-2023
- ▶ Skriftliga svar på frågor avseende taxekonstruktionen
- ▶ Taxa alkohol
- ▶ Taxa tobak

Uppsala kommun

- ▶ Delegationsordning för miljö- och hälsoskyddsnämnden
- ▶ Ekonomiskt utfall 2021-2023
- ▶ NKI resultat 2021-2023
- ▶ Skriftliga svar på frågor avseende taxekonstruktionen
- ▶ Taxa alkohollagen
- ▶ Taxa tobakslagen

Falu kommun

- ▶ Taxor och avgifter för försäljningsställen 2024
- ▶ Taxor och avgifter för serveringsställen 2024
- ▶ Utredning gällande förslag till avgifter - Gemensamma nämnden för alkohol, tobak och receptfria läkemedel

Intervjuer och kompletterande muntlig avstämning

- ▶ Kungsbacka kommun - 2024-08-26
- ▶ Uppsala kommun - 2024-08-27
- ▶ Stockholm stad - 2024-09-02, 2024-10-11
- ▶ Umeå kommun - 2024-09-04
- ▶ Helsingborg kommun - 2024-9-05
- ▶ Malmö stad - 2024-09-06, 2024-10-11
- ▶ Partille kommun - 2024-09-09
- ▶ Göteborg stad - 2024-09-10
- ▶ Grupptervju med företrädare för näringslivet - 2024-09-11
- ▶ Falu kommun - 2024-09-24